

NORSK POLAR-TIDENDE

THE NORWEGIAN

POLAR-GAZETTE

JANUAR/FEBRUAR

NR. 1-2/1951

On a Winter Cruise with
«G. O. Sars»

New Whaling Expeditions? — Selskinn til pelsverk

Sovjet-Samveldet overtar japanske fiskerier

Frivillig avgift til Selavgiftsfondet
av årets fangst?

NORSK POLAR-TIDENDE

THE NORWEGIAN POLAR-GAZETTE

JANUAR/FEBRUAR — 1951 — NR. 1-2

Fungerende redaktør Th. Hansen

Redaksjonens adresse: Harald Hårfagresgt, 12^{VI} Oslo

Trykkeri: A/S Handelstrykkeriet, Sande jord

Klisjéanstalt: A/S Cliché, Oslo

Bank: Chr. Bank & Kreditkasse, Oslo.

Innhold: — Contents:

Utbytte av de norske fiskerier i 1950	4
Yield over the Norwegian Fisheries in 1950	4
Sovjet-Samveldet overtar japanske fiskerier i den fjerne østen	5
På vintertokt med «G. O. Sars»	7
On a Winter Cruise with «G. O. Sars»	7
Litt om torskefisket ved Vest-Grønland	10
Trekk fra Svalbard og dets eldste historie	12
Frivillig avgift til Selavgiftsfondet av årets fangst?	18
Selfangstens problemer	19
Problems of the Seal Catching Industry	19
Selskinn til pelsverk	
Prisoversikt og prisutsikter	21
Nye hvalfangstekspedisjoner?	24
New Whaling Expeditions?	24
Oversikt over hvalfangsten på Norskekysten i 1950	27
Merking av sel under fangsten i år	30
Kullproduksjonen ved de norske gruver på Svalbard i 1950	31
Enquête blant de nord-norske stortingsmenn om statsstøtte til Svalbardruta og Arktisk Forening	31
Arbeiderne på Svalbard får 10-ørestillegget	32
Redningstokt med hundespann og fly i Alaska	33
A Rescue Expedition with Dog Team and Plane in Alaska	34
Amerikansk værvarslingsstasjon på drivisen i Nordishavet	35

Forsidens foto i vinduet: Fiskeforskningsfartøyet «G. O. Sars».

Foto: Fiskeridirektoratet.

Utbyttet av de norske fiskerier 1950.

Yield of the Norwegian Fisheries in 1950.

Norges Fiskerier 1950.

Quantity Value	1950 Foreløbig Preliminary		1949 Foreløbig Preliminary		1948 Endelig Final		1947 Endelig Final		1946 Endelig Final	
	Mengde tonn	Verdi 1 000 kr.	Mengde tonn	Verdi 1 000 kr.	Mengde tonn	Verdi 1 000 kr.	Mengde tonn	Verdi 1 000 kr.	Mengde tonn	Verdi 1 000 kr.
1. Vintersild	771 305	113 461	567 467	88 166	819 583	125 889	494 270	77 635	357 633	45 510
2. Fetsild	30 800	6 900	21 766	4 658	17 954	3 221	20 319	3 756	28 243	4 881
3. Småsil	68 400	11 900	101 086	13 144	87 832	11 834	47 121	6 541	64 636	6 188
4. Fjordsild	2 285	789	2 395	834	1 750	716	2 870	852	3 141	1 260
5. Nordsjøsil . . .	3 589	1 111	3 204	1 329	5 598	3 514	4 169	1 841	681	342
6. Islandssild . . .	11 214	8 530	25 897	18 304	23 911	18 189	21 694	17 945	12 414	10 347
7. Brisling	5 637	4 142	9 453	7 538	7 246	5 521	7 645	5 324	10 967	7 646
8. Skrei	106 380	46 210	90 947	34 469	110 552	37 328	206 025	63 618	172 190	46 785
9. Biprodukter av skrei	19 232	12 827	14 796	9 639	15 613	8 464	28 608	15 369	28 387	13 992
10. Loddetorsk . .	22 714	8 858	22 431	7 774	25 239	6 956	23 093	6 767	12 505	3 106
11. Biprodukter av loddetorsk	1 798	1 239	2 242	1 407	2 389	1 175	1 748	752	1 215	463
12. Banktorsk . . .	46 072	22 632	49 147	19 822	23 379	9 333	21 203	8 299	12 286	4 530
13. Fjordtorsk . . .	67 692	16 691	60 799	16 168	19 577	9 271	19 461	9 345	17 256	7 840
14. Sei	15 561	7 598	20 500	9 887	58 757	16 726	41 750	12 445	28 877	8 944
15. Hyse	11 086	5 609	8 016	3 159	25 209	12 217	14 645	7 267	9 377	4 279
16. Lange	5 707	12 193	5 355	11 218	4 675	2 115	9 095	3 775	11 951	5 750
17. Brosme	450	183	180	104	4 683	1 466	5 647	1 681	4 904	1 687
18. Kveite	5 612	1 246	2 754	890	5 209	10 839	5 172	9 688	3 889	7 023
19. Blåkveite . . .	3 800	2 850	2 022	1 547	1 877	770	1 409	557	1 337	577
20. Steinbit	8 031	1 865	6 557	1 734	1 305	467	1 919	680	767	216
21. Uer	1 654	1 819	1 611	1 940	3 471	2 334	2 589	1 586	1 471	968
22. Pigghå	12 210	4 490	12 506	6 156	4 659	1 244	6 091	1 539	2 868	687
23. Flyndre	1 320	2 000	1 077	1 383	1 489	1 754	1 662	2 014	1 372	1 666
24. Makrell	952	5 882	872	4 843	9 994	5 908	12 810	7 083	7 370	5 313
25. Pir	2 000	5 600	2 000	5 568	3 029	1 763	1 783	800	1 649	1 151
26. Håbrand	2 309	1 106	10 046	6 743	1 915	2 023	2 824	2 252	1 089	796
27. Hummer	12 190	15 269	16 596	11 571	721	4 529	850	5 264	941	6 035
28. Reker	2 000	5 600	2 000	5 568	1 855	5 677	1 920	5 451	2 053	5 316
29. Krabber	2 309	1 106	10 046	6 743	7 489	4 356	6 866	3 456	3 928	1 843
30. Annet	12 190	15 269	16 596	11 571	20 860	20 671	16 263	15 955	13 247	12 434
I alt	1 240 000	323 000	1 062 000	290 000	1 317 811	336 270	1 031 521	299 537	818 671	217 575

Vi gjengir foran etter «Fiskets Gang» en foreløpig oppgave over utbyttet av alle norske fiskerier i 1950. Til sammenligning er også anført utbyttet i de fire foregående år. I vårt forrige nr. hadde vi en mer utførlig oversikt over de viktigste fiskerier, således Lofotfisket, vintersildfisket, Finnmarks fiskerier, linefisket ved Bjørnøya, trålfisket, Islandsfisket og Grønlandsfisket. Vi innskrenker oss derfor her til en ganske kort kommentar til oppgaven.

The above table, taken from «Fiskets Gang», gives the preliminary estimates of the yield of all the Norwegian fisheries in 1950. The proceeds of the four preceding years are also listed for a comparison. Our last number contained a more complete survey of the most important fisheries such as the Lofoten fisheries, the winter herring fisheries, the Finnmarken fisheries, longline fishing off Bear Islands, trawl fishing, Iceland herring fishing and Greenland fishing. We will consequently confine ourselves here to a very short commentary in addition to the aforementioned article.

Fetsildfisket og småsildfisket ligger litt under et middels år. Småsildfisket var dårligst, mens fetsildfisket ga noe mer enn i de nærmest foregående år. Fisket på Nordsjøsild og fjordsild har holdt seg noenlunde oppe, mens brislingfisket med 5.600 tonn nærmest må betegnes som mislykket. — Det samlede skreiutbytte, fra Finnmark til Møre, inkl. Lofoten var noe større enn i 1949, men ligger fremdeles svakt an. Av banktorsk og fjordtorsk ble det noe mindre enn i 1949, men kvantummet på 46.000 tonn er over middels. Finnmarks vårtorsk — loddetorsk — holdt seg noenlunde oppe, men hysefisket sviktet betydelig. Bankfiskeriene ga godt utbytte. Kveitefisket var middels, mens steinbit og uer viser betydelig framgang. Både steinbit og uer er blitt viktige eksportprodukter som frossen filet, og det er de bedre avsetningsmuligheter som framkaller større fangster. For krabbe var avsetningen særlig vanskelig, og fisket er redusert tilsvarende. Makrellfisket hadde også avsetningsvanskeligheter og måtte endog helt innstille i noen dager. Kvantummet på 12.200 tonn er litt under de foregående år.

I det store og hele må det sies at 1950 var et godt år for de norske fiskerier. Totalfangsten på 1.240.000 tonn ligger adskillig over førkrignivået, og står blant etterkrigsårene bare tilbake for rekordåret 1948. Hadde man sluppet avtakskrisen og stansen i vintersildfisket, er det mulig og kanskje endog sannsynlig, at 1950 vilde ha satt en ny rekord. Det er tydelig at flåten har en betydelig styrre fangstkapasitet enn den hadde før krigen, og at de senere års store tekniske framskritt begynner å gjøre seg gjeldende med full tyngde. De nesten ubegrensede avsetningsmuligheter umiddelbart etter krigen har virket som en kraftig stimulans, og fiskeriene har vært godt plasert i statens investeringspolitikk. Den næste prøve blir om bedriften arbeider så rasjonelt at den kan hevde seg når den virkelige konkurranse om markedene setter inn for alvor.

Den beregnede førstehandsverdi av alle fiske-riprodukter er 323 millioner kroner, — 33 mill. kr. mer enn i 1949, men 13 mill. kr. mindre enn i rekordåret 1948.

The fat herring (fetsild) and the small herring fishing were somewhat below medium. The small herring fishing showed the poorest results while the fat herring fishing netted a little more than in the last preceding years. The fishing of North Sea herring and coast herring (fjordsild) kept up more or less, while the brisling fishing with 5 600 tons must be called almost a failure. The total cod fishing, from Finnmark to Møre including Lofoten was somewhat larger than in 1949 but still rather poor. The catch of bank cod and bay cod (fjordtorsk) was a little smaller than in 1949 but the total of 46 000 tons is still above medium. The Finmarken spring cod fishing (loddetorsk) kept up tolerably well but the haddock fishing disappointed greatly. The bank fishing gave good results. The halibut (turbot) fishing was medium while the fishing of catfish and redfish showed considerable improvement. Both kinds of fish have become important articles of export in the form of frozen fillets, and it is the bettered marketing possibilities which cause the bigger catches. The market for crabs on the other hand was very difficult and the catch was correspondingly reduced. The mackerel fishing also encountered marketing difficulties and even had to be completely stopped for a few days. The total catch of 12 200 tons is somewhat below the average of the preceding years.

1950 was on the whole a good year for the Norwegian fisheries. The total catch of 1 240 000 tons is considerably above the average of the prewar years and is only surpassed by the record year 1948. If the marketing crisis and the stop in the winter herring fishing could have been avoided it is possible and even probable that 1950 would have set a new record. It is plain that the fishing fleet has considerably more capacity than before the war and that the big technical improvements are beginning to make themselves felt in full. The almost unlimited marketing possibilities immediately after the war proved a powerful stimulant and the fisheries have been given a good position in the government's investment policy. The next test will be whether the industry works so rationally that it can hold its own when marketing competition starts in earnest.

The estimated first hand value of all fish products is 323 mill. kroner, — 33 mill. kroner more than in 1949 but 13 mill. kroner less than in the record year 1948.

Sovjet-Samveldet overtar japanske fiskerier i det fjerne østen.

Både Japan og Russland hører til verdens ledende fiskerinasjoner, Japan med antakelig 3 millioner tonn og Russland med 2 millioner tonn ilandbragt fangst i 1950. Begge nasjoner fisker til dels i samme havområder, og det har vært både friksjoner og sammenstøt opp gjennom tidene. Den russisk-japanske krig i 1904—05 endte med

russisk nederlag. Ved freden i Portsmouth i 1905 ervervet Japan Korea, Liaotungs sydlige del — med Port Arthur og Dairen-, og sydlige del av Sakhalin/Karafuto. Alt dette var overordentlig betydningsfulle fiskeriområder. Korea alene har større fiskerier enn Norge, og Syd-Sakhalin regnes som et av verdens rikeste fiskeridistrikter.

Der er bl. a. et umåtelig innsig av sild om sommeren, men også mange andre arter, laksearter og sjøpattedyr. — Foruten de territoriale avstøtelser forpliktet fredstraktaten i Portsmouth også den russiske regjering til å inngå en særskilt fiskerikonvensjon med Japan og i denne innrømme japanerne utstrakte fiskerirettigheter i russiske territorialfarvann i Japanske Hav, Okhotske Hav og Beringhavet. I forbindelse hermed fikk japanerne også rett til å opprette japanske landstasjoner på russisk territorium. Fiskerikonvensjonen ble undertegnet i 1907 og bestod til 1928. Dette år ble det i forbindelse med gjenopptakelsen av de diplomatiske forbindelser mellom Japan og Sovjetsamveldet etter den russiske revolusjon, inngått en ny konvensjon, hvorved Japan i hovedsaken beholdt sine rettigheter. Konvensjonen av 1928 er senere flere ganger fornyet, senest den 30. mars 1944, da den ble fornyet på fem år. Sovjetsamveldet var på det tidspunkt ennå ikke trådt inn i krigen mot Japan.

Japans kapitulasjon i 1945 førte til en fullstendig omveltning i fiskeriforholdene i det fjerne Østen. Japan måtte oppgi alt det som var vunnet i 1905 og mere til, og den som kunne inkasere gevinsten, var her, som så mange andre steder i verden, Sovjetsamveldet. Det er ennå ikke sluttet en endelig fredsavtale, men det er ikke vanskelig å sette opp en foreløpig status.

I Potsdamerklæringen av 1945 erklærte representanter for de seirende makter bl. a.:

«Japans suverenitet skal begrenses til øyene Honshu, Hokkaido, Kyushu, Shikoku og sådanne mindre øyer, som vi bestemmer.»

De nevnte øyer er det som vanlig kalles det egentlige Japan. Korea, Syd-Sakhalin og Kurilene skal således i følge Potsdamerklæringen skilles fra Japan. Hvorledes det vil gå med Korea kan man kanskje ennå si er uvisst, men Syd-Sakhalin og Kurilene har Sovjetsamveldet allerede annektert og innlemmet i sitt territorium.

Japanernes spesielle rettigheter og landstasjoner på russisk territorium er selvfølgelig tapt og falt tilbake til Sovjetsamveldet.

Det er ikke så lett å beregne hva Japan har tapt og Sovjetsamveldet har vunnet i årlig ilandbragte fiskekvanta i disse områder. Den japanske fiskeristatistikk var ikke spesifisert slik at man uten videre kan lese av hva de tapte områder og rettigheter var verdt, og russerne offentliggjør i det hele tatt ikke statistikk. Man kan heller ikke ta Japans fiskeriutbytte i dag som utgangspunkt, fordi de japanske fiskerier etter krigen også er innskrenket på andre kanter. Ved okkupasjonsbestemmelser er således japansk fiske betydelig begrenset i Stillehavet, både i syd og øst. Det er imidlertid meget betydelige fiskerier Sovjetsamveldet har vunnet, særlig laks-, sild- og krabbefiskerier. Alene laksefiskeriene skulde komme opp i hundre tusen tonn årlig.

Det neste spørsmål er da om russerne er innstilt på, og i stand til, å drive fiskeriene i disse områder like intensivt som japanerne gjorde. — Russerne har antakelig ikke mindre avsetnings-

muligheter for fisk på sitt hjemmemarked enn japanerne hadde, men russernes viktigste hjemmemarked, det europeiske Russland, ligger meget langt borte, og det blir nødvendig med en lang og kostbar transport. De russiske territorier i det fjerne Østen har heller ikke en fiskeribefolkning som Japans. En utvikling av fiskeriene her opp til japansk målestokk vil derfor kreve tilførsel av arbeidskraft.

Av meldingene i den russiske presse framgår det klart at Sovjetregjeringen er bestemt på å utnytte de nyervervede fiskerikdommer til det ytterste. Det synes til og med som om det legges en ganske særlig vekt på utviklingen av fiskeriene i det fjerne Østen. I selve loven om femårsplanen av 18. mars 1946 framheves det fjerne Østen som det viktigste område. Det heter her: «Fisket skal utvides betydelig — særlig for Syd-Sakhalin, de kurilske øyer og Kamtschatka. Fiskeriene for Syd-Sakhalin skal forbedres ved anvendelse av moderne fiskemetoder og ved gjenoppbygging av tidligere eksisterende fiskeforedlingsanlegg.» — Der er allerede organisert et nett av fiskerkolkoser, kombinatorer og truster, og det er opprettet flere vitenskapelige stasjoner.

Også før omveltningen i 1945 var det fjerne Østen regnet som Sovjetsamveldets viktigste fiskeridistrikt. Det ga alene 25 % av samveldets samlede fiskerier — mot før revolusjonen ca. 10 %. Forholdet har naturligvis senere utviklet seg enda mer i favør av det fjerne Østen. Om det nyervervede Syd-Sakhalin uttalte den russiske fiskerikspert S. Mikailov i «Trud» for 10.8.1950: «Syd-Sakhalin er det rikeste fiskeridistrikt i vårt land.»

De politiske og militære forhold i det fjerne Østen er ennå i dag så usikre, at det er umulig å ha noen mening om hvorledes de forskjellige nasjonale fiskerier der vil utvikle seg på lang sikt. Det er mulig at Sovjetsamveldet etter hvert kan utvikle seg til den dominerende fiskerinasjon i det nordlige Stillehav. Det vil da kunne komme til lignende friksjoner og sammenstøt mellom russerne og amerikanske stillehavsfiskere som det var mellom amerikanerne og japanerne før siste verdenskrig. At russerne ikke er redd for å drive fiske ved fjerne kyster, har vi eksempel på i Atlanterhavet, hvor de nå er kommet med i sildefisket ved Island. En ekspansjon i retning av det amerikanske fastland vilde heller ikke være noe helt nytt i russisk historie. Det russisk-amerikanske kompani var i sin tid et stort og mektig russisk foretagende, og det er ikke 100 år siden Alaska og Aleuterne var russiske besiddelser. Det russiske tsarrike oppgav frivillig sine amerikanske interesser — etter en realistisk vurdering av mulighetene og farene, men derfor kan de gjenopptas av Sovjetregimet. En stor og moderne fiskeflåte trenger beskjefteigelse året rundt. Da Japan stod på høyden, trengte de japanske fiskere helt fram til den amerikanske stillehavskyst, og det er vel mulig at russerne vil finne fram til de samme felter.

K. H.

«G. O. Sars»

På vintertokt — On a Winter Cruise.

«G. O. Sars»

*... følger storsilda fra Færøylene
til norskekysten.*

Norges nyeste havforskningsskip «G. O. Sars» gjorde på sitt tokt under Islandsfisket i fjor sommer betydningsfulle oppdagelser om sildens vandringer og bevegelser i sommermånedene. — Det vakte nærmest sensasjon, da «G. O. Sars» påviste meget drivverdige forekomster av sild i området omkring Jan Mayen. Denne nyoppdagede sild, som sannsynligvis snart vil komme på markedet under navnet «ishavssild» eller «artic herring», tilhører antakelig den samme sildestamme, som gyter på Vestlandet om vinteren. Som vi nevnte i vår artikkel om Ishavssildfisket i vårt forrige nr., er dens vandring i vår- og sommermånedene nå klarlagt i store trekk. I følge konsulent Devold, som er leder av «G. O. Sars»s oppsiktsvekkende sildetokter, siger silda etter gytingen til havs i retning mot Færøylene, hvor man kan finne den i mai—juni. Derfra går vandringer nordover. — uti juli måned. Den støter da snart på en kald vanntunge, som stikker ned mellom Jan Mayen og Nord-Island. Silda går ikke inn i denne vanntungen. Sildemassen deler seg. En del går opp på vestsiden av kaldtvannet og kommer fram til farvannene øst og nord av Island, hvor vi driver vårt Islandssildefiske. Den annen del går opp på østsiden av det kalde vann opp imot Jan Mayen, hvor vi formodentlig allerede til sommeren vil få et nytt fiskeri, «ishavs-

*... trailing the Big Herring from the Færøe-
Islands to the Norwegian Coast.*

Norway's newest ship for ocean research «G. O. Sars» made important discoveries on her cruise during the Iceland herring fishing last summer in regard to the migration and movements of the herring during the summer months. It caused almost a sensation when «G. O. Sars» proved the existence of very operative-worthy shoals of herring in the vicinity of Jan Mayen. This newly discovered herring, which will probably soon be on the market under the name of «Arctic Herring» is thought to belong to the same herring tribe which spawn on the west coast of Norway during the winter. As we mentioned in our article on Iceland Herring Fishing in our last number, its migrations during the spring and summer months have now on the whole been made clear. According to Mr. Devold who is in charge of the sensational herring cruises, the herring after spawning moves slowly out to sea in the direction of the Færø Islands where it is to be found in May—June. From there the migration goes north — during the month of July. On its way it soon runs up against a tongue of cold water which sticks down between Jan Mayen and North Iceland. The herring does not enter this cold water tongue. The dense mass of herring divides. One part goes up on the west side of the cold water and reaches the waters east and north

sildfisket». Den kalde vanntunges utstrekning og beliggenhet, som kan variere fra år til år, vil være bestemmende for til hvilken kant de største sildemasser drar, om til Islandsfeltene eller til Jan Mayen. Ved systematiske og rettidige observasjoner skal dette kunne forhåndsbestemmes, slik at fiskerne får varsel i god tid om hvor de største sildemassene er å finne.

Hvis denne teori holder i praksis, har «G. O. Sars» løst det viktigste problem for Islandsildfiskerne, men det gjenstod å følge sildas vandring tilbake til gytefeltene om vinteren. Kunne man forutsi hvor og når den gyteferdige sild — storsilda — tok land, vilde det være av den største betydning for vintersildfiskerne. Og kunne man følge dens vandring mot gyteplassene, åpnet der seg også muligheter for å begynne fiske på den lengere til havs. Dette vilde bety at storsildfisket kunne begynne på et tidligere tidspunkt, og det vilde igjen si en lengere sesong og en bedre sildekvalitet. Det er den tidligst fangede storsild som er den beste.

Med slike forskningsoppgaver har «G. O. Sars», fremdeles med konsulent Devold som leder, utført et nytt tokt i tiden fra 8. desember 1950 til 23. januar 1951 — nesten femti midtvintersdøgn i Norskehavet. Ekspedisjonen ble fulgt med den aller største oppmerksomhet i hele Norge. Siden de glimrende resultater i fjor sommer er «G. O. Sars» blitt noe av en publikumsyndling, og meldingene fra skipet ble videresendt og mottatt med en spendt interesse, som ellers bare blir store sportsbegivenheter til del. Landets største aviser hadde spesialkorrespondenter helt ute på havet for å holde direkte kontakt med forskerne. Det er naturligvis ikke tale om at konsulent Devold er blitt en like viktig og betydningsfull person som en Hjallis, eller at havfisket er begynt å dra ungdommen som sportsplassen, men det er ikke tvil om at fiskeriet er i ferd med å vinne en betydelig popularitet, som nok kan virke tilbake på rekrutteringen til yrket.

«G. O. Sars» anla sitt tokt etter den teori at silda utpå høsten, når de nordlige farvann ble næringsfattige, vilde gå inn i kaldt vann for å holde lengst mulig på sommerens fettreserver. Skipet foretok først noen kryss henimot Island for å skjære over den sør- og østgående kalde havstrøm. Det fulgte så det kalde vann sørover og traff på sildemassene omkring Færøyene. — Herfra har «G. O. Sars» fulgt silda helt inn til norskekysten. Det er første gang dette er blitt gjort, og begivenheten setter et skille i vinter-

of Iceland where we carry on our Iceland Herring fishing. The other part goes up on the east side of the cold water towards Jan Mayen where we probably next summer will have established a new fishery, the «arctic herring fishing». The extension and position of the cold water tongue which may vary from year to year, will determine to which side the biggest herring masses will go, whether to the Icelandic fields or to Jan Mayen. By systematic and correctly timed observations one should be able to deduce this so that the fishers can be informed in good time where the biggest herring shoals are to be found.

If this theory proves to be true in practice «G. O. Sars» will have solved the biggest problem for the Iceland herring fishers, but it still remains to follow the migration of the herring back to the spawning places during the winter. If it were possible to prophesy where and when the spawning — ripe herring — the big herring — would take land it would be of the greatest importance to the winter herring fishers. And if it were possible to follow its travels toward the spawning places, it would also be possible to start the fishing farther out at sea, which again would mean that the fishing of the big herring could start earlier, thus making the catching season longer and yielding a better quality herring. The herring caught early in the season is the best.

For such research purposes the «G. O. Sars», still under the leadership of Mr. Devold, made a new cruise during the period from December 8, 1950 until January 23, 1951, spending almost fifty midwinter days and nights in the Norskehavet. The expedition was followed with the greatest attention by all of Norway. Since the brilliant results obtained last summer, «G. O. Sars» has become something of a public favorite and the reports from the vessel are transmitted and received with the tense interest usually only bestowed on great sports events. The country's biggest newspapers had special correspondants follow «G. O. Sars» far out at sea in order to keep in close contact with the scientists. — It must not of course be imagined that Mr. Devold has become an equally outstanding and important person as a Hjallis (i. e. Hjalmar Andersen, famous Norwegian skating ace) or that deep sea fishing is beginning to win the young people away from the sports arenas, but there is no doubt that deep sea fishing is winning considerable popularity which again may have effect on the recruiting to this industry.

«G. O. Sars» made its first cruise on the theory that the herring, in the fall when the northern waters would become poor in nourishment would move into cold water in order to maintain the summer's fat reserves as long as possible. The vessel first made some crossings up towards Iceland in order to pass through the south- and east- going cold sea current. She then followed the cold water southwards and met the herring shoals around the Færøe Islands. From there «G. O. Sars» followed the herring all the

sildfiskets historie. Iakttakelsene under denne ferd inn mot gytefeltene er naturligvis ennå ikke så fullstendige at man kan si at alle ting av interesse er klarlagt, men allerede det som foreligger er betydningsfullt nok. Silda seg i vinter østover i kaldt vann og med en gjennomsnittsfart av to kvartmil. Når den støtte på felter med høyere temperaturer, stanset den opp som foran et hinder. Foran en stigning i sjøtemperaturen på en grad kunne den bli oppholdt i flere dager. På sin veg mot kysten må den passere Golfstrømmens varme vann. Dette var en alvorlig hindring, men den ble omsider forsert. Man hadde regnet med at den kanskje vilde forsøke å stikke under det varme vann, men det ble ikke gjort. Den gikk tvers gjennom.

Etter toktet uttalte konsulent Devold til bladet «Fiskaren» :

«Heretter vil vi forholdsvis lett kunne finne silda praktisk talt til en hvilken som helst årstid. Riktignok må vi regne med at beliggenheten av de kalde vannmassene endres fra dag til dag og fra år til år. Men å fastslå beliggenheten vil være et forholdsvis enkelt arbeid. Og kjenner vi først kaldtvannsstrømmen, vil det være lett å spore opp silda. — Når vi har fått noen års erfaring, vet vi også med sikkerhet at vi skal kunne forutsi så noenlunde datoen når silda vil ta land ved norskekysten.»

«G. O. Sars»s tokt i vinter må betegnes som meget vellykket. Det har mer enn innfridd forventningene. Men det var bare det første forsøk, og dets praktiske betydning for årets vintersildfiske måtte bli begrenset. Allikevel var det en del fiskere som gikk til havs på grunnlag av meldinger fra forskningsskipet. Ikke alle gjorde gode fangster, men noen hadde bra resultat. Det har i tidligere år vært fisket storsild så langt som 70 kvartmil av land. I år ble denne grense flyttet betydelig ut, i det de første storsildfangster ble tatt — den 16. januar — 110—120 kvartmil av land. Dette var nordvest av Runde, og fangstene ble gjort etter anvisning fra «G. O. Sars». Om mulighetene for et framtidig havfiske etter storsild er det ennå for tidlig å dømme. Konsulent Devold sier selv om dette spørsmål:

«På lang sikt blir det imidlertid et åpent spørsmål hvor dypt det vil være regningssvarende å fange silda så langt til havs. Her står ennå mange problemer igjen å løse. En ting for seg er at de stimene vi har kontrollert på grunn av de avgrensede vannstrømmene har stått forholdsvis dypt i vertikalen og vært mindre av utstrekning horisontalt enn de blir når de kommer opp på bankene. Det er klart at dette gjør fangsten vanskeligere for snurperne. Ved hundremilsgrensen

way to the Norwegian coast. It is the first time that this has been done and the event marks a division in the history of winter herring fishing. Observations made on this cruise on the way in towards the spawning fields are not yet so complete of course, that one may say everything of interest has been cleared up but the material on hand is already very important. This winter the herring moved slowly eastwards in cold water, the speed averaging about two quartermiles. — When the herring met water with a higher temperature it stopped as if before a hindrance. Before an increase of one degree in the ocean temperature it could remain stationary for several days. On its way towards the coast it has to pass through the Gulf Stream. This was a serious hindrance but it was forced at last. It had been anticipated that perhaps the herring would try to pass under the warm water but this was not done — it passed straight through.

After the cruise Mr. Devold made the following statement to the newspaper «Fiskaren» :

«After this it will comparatively easy to locate the herring practically at any time of the year. We must of course take into consideration the fact that the locality of the cold water will change from day to day and from year to year, but it will be a comparatively simple matter to discover the locality. And if we first know where the cold water current is, it will be easy to find the herring. When we have a few years' experience we will also know with certainty that we shall be able to calculate the approximate date on which the herring will take land off the Norwegian coast.»

The cruise of the «G. O. Sars» this winter must be considered as very successful. It more than fulfilled expectations. But this was only a first attempt and its practical importance for this year's winter herring fishing was therefore limited. Nevertheless, some of the fishers went out to sea on the basis of the reports from the research vessel. Not all had good catches but some had satisfactory results. In former years the big herring has been caught as far out as 70 quartermiles from land. This year the boundary line was moved considerably farther out, as the first big herring catches were made on January 16th, 110—120 quartermiles from land. This was to the north-west of Runde, and the catchers were made after the directions of «G. O. Sars». But it is as yet too early to say anything definite about the possibilities for deep sea fishing of big herring in the future. Mr. Devold says himself about this question :

«In the long run it is an open question, however, how deep it will be profitable to fish the herring so far out at sea. There are still many problems to be solved. Another thing is that the shoals we have examined always have stood comparatively deep in the water vertically owing to the limited extension of the currents, and have been less extended horizontally than they will be when they arrive at the banks. It is clear that this makes catching with purse seines diffi-

var vi også kommet til et «torg» hvor kaldtvannstrømmen videt seg ut og sildestimene opptrådte mere spredt. — Men for framtiden er det ikke noe i veien for at norske fiskere ved hjelp av asdic kan fange silda på havet. Tiden vil vise, om det svarer seg å gjøre det.»

K. H.

cult. At the 100 miles boundary we also met with a «square» where the cold waer widened out and the shoals of herring were more scattered. — But in the future there is nothing in the way for Norwegian fishers by the help of asdic to catch the herring out on the ocean. Time will show whether it will pay to do so.»

Litt om fisket ved Vest-Grønland

Av ekspedisjonssjef Johs. Sellæg.

I tilslutning til artikkelen i nr. 1/1950 av «Norsk Polar-Tidende» om fisket ved Vest-Grønland i 1950 skal jeg komme med en liten oversikt over fisket i tidligere år og også litt om utsiktene for framtiden.

Det er ikke meget man vet om fisket ved Vest-Grønland i gamle dager. Men det har vært drevet torskefiske der omkring 1820 og i årene før 1850. Men så var torsken borte — eller torskeforekomstene så små — at det i flere menneskealdre ikke ble drevet noe torskefiske ved Grønland. Omkring år 1900 fantes det bare små forekomster, ved sørspissen av Grønland.

Det nye torskefiske ved Grønland begynner i 1920-årene. Det er temperatursvingninger som ligger til grunn for den veldige økning av forekomstene ved Vest-Grønland i de senere år. Havtemperaturen er steget, og dette har bevirket at torskeforekomstene ikke bare er blitt uhyre meget rikere enn før, men også at torsken er vandret meget lenger nordover.

Merkeforsøk har godtgjort at den grønlandske og islandske torskebestand hørte til samme stamme. Gytingen eller i alle fall den vesentligste del av den — foregikk ved Island, mens torsken om sommeren søkte oppover langs kysten av Vest-Grønland på næringsvandring. Nå gyter imidlertid som følge av temperaturstigningen store mengder torsk også på bankene utenfor Vest-Grønland.

På Grønland kan man skjeldne mellom kystfisket og fisket ute på de store banker.

Det kystfiske som grønlenderne drev før 1914, var bagatellmessig. Men i mellomkrigsårene steg utbyttet betraktelig, og var i begynnelsen av 1930-årene oppe i over 8000 tonn. Nå er grønlendernes kvantum kommet opp i 15 000 tonn, og man må regne med at dette kvantum kan økes betydelig særlig hvis grønlenderne også tar opp fisket på bankene.

Bankfisket på Grønland ga imidlertid et betydelig utbytte også i mellomkrigsårene. I 1931 ble det således fisket opp 51 000 tonn og i 1932 over 40 000 tonn. Det var i disse år særlig franske og færøyske fiskere som tok de største kvanta torsk — helt opp til 20 000 tonn. Det norske fiske var i dette tidsrom beskjedent. Grunnen til dette var særlig at våre fiskefarkoster gjennomgående var for små til å drive så langt borte fra Norge uten

støttepunkter i land. I slutten av 1930 årene ble det bygd noen større båter, særlig beregnet på linefiske ved Vest-Grønland. Dessverre gikk flere av disse prektige båter tapt under krigen.

Bemerkelsesverdig er også det rike kveitefiske ved Vest-Grønland som særlig ble drevet av engelske og norske ekspedisjoner. Dessverre ble kveitebestanden så desimert ved dette fiske at det etter få års drift ikke lenger lønnet seg. Nå har kveitebestanden tatt seg opp igjen, og enkelte av de norske farkoster vil antakelig til neste år utelukkende eller vesentlig drive med kveitefiske.

Det har vært en utbredt antakelse at trålefiske ikke kunne drives på bankene utenfor Vest-Grønland. Imidlertid drev såvidt jeg vet, trålere fra en rekke europeiske land fiske der i mellomkrigsårene, og det har etter krigen vist seg at trålfiske kan drives på mange steder. I 1950 drev også 3 norske trålere fiske ved Grønland. Takket være det dansk-norske samarbeid og opprettelse av fiskeristasjonen i Asgrikohavnen var det en betydelig deltakelse i det norske torskefiske ved Vest-Grønland i 1950, og man må antakelig fortsatt regne med at mange fiskefarkoster vil reise over, iallfall sålenge våre torskeforekomster er små, og fortjenesten av torskefisket ved Vest-Grønland er god. Disse fiskere har hittil drevet med linefiske som imidlertid er meget slitsomt ved Grønland.

Konsulent Kristensen ved Fiskeridirektoratet som i 1950 drev forsøk med forskjellige redskaper ved Grønland, mener at partrålen eller parejatrålen vil kunne brukes med fordel av våre mindre fiskefarkoster. Denne trål slepes av farkoster av samme størrelse og med like sterke maskiner. Kristensen tok opptil 1000 stykker torsk i et hal, men gjennomsnittlig 3—400 stykker pr. hal. Etter sine erfaringer mener konsulenten at dette redskap med fordel kan brukes ved Vest-Grønland, ved siden av liner. I de tidsrom da torsken ikke biter på agn, brukes trålen, og fiskerne kan få seg en velfortjent hvil.

Partrålen er også billig, sammenlignet med prisen på et linebruk. Den koster 5—6000 kroner, mens fullt lineutstyr kommer på ca. 20 000 kroner. Agnutgiftene er også meget store ved fiske på bankene ved Vest-Grønland. Farkostene må ha med seg agn fra Norge, og man regner med at

agnforbruket blir ca. 12 000 kroner pr. farkost. Kan man bruke partrålen endel av tiden under fisket, vil jo utgiftene til agn kunne reduseres.

I denne forbindelse kan det være av interesse å nevne at spanske fiskere som har uteksperimentert partrålen, i de senere år har drevet et betydelig torskefiske ved New Foundland med dette redskap.

Som følge av temperaturstigningen har også sildeforekomstene ved Vest-Grønland øket betydelig i de senere år. Det er derfor en mulighet for at det om noen år kan skaffes agn til torskefisket ved Grønland fra disse sildeforekomster.

Etter de opplysninger som foreligger, må man regne med at Grønland nå har noen av verdens rikste torskeforekomster, og at disse torskeforekomstene vil oppholde seg på bankene ved Grøn-

land så lenge temperaturforholdene er gunstige for torsken.

Men vi vet ikke noe om hvor lenge denne periode vil vare. Det er jo mulig at temperaturstigningen vil vare i en lang tidsperiode. Men det er mere sannsynlig at temperaturen vil synke om kortere eller lenger tid, og at torskeforekomstene vil gå sterkt tilbake eller forsvinne fra Grønland. Det gjelder derfor å utnytte forekomstene mens de er der.

En sterk økning av produksjonen av torsk i andre land og vanskelige avsetningsforhold for klippfisk og saltfisk kan imidlertid også medføre at vår deltagelse i torskefisket i dette fjerne farvann vil gå tilbake. Men foreløpig regner vi ikke med det, men med øket deltagelse i Grønlandsfisket i 1951.

Havets rikdommer øses ombord.

Foto: NTB.

Trekk fra Svalbards oppdagelse og eldre historie.

Av Sigfred Kristoffersen.

Artikkelen er utdrag av et foredrag forfatteren holdt i foreningen «Nordmannslaget» i Reykjavik under krigen.

Første del sto i nr. 1/1950.

Det monopol på hvalfangst og på å innføre tran og hvalbarder til England som den britiske regjering hadde utstyrt Muscovy Company med, førte til at den engelske hvalfangstflåte ble liggende langt tilbake for den hollandske. Maktforholdet vendte seg nå i hollenderenes favør, og i 1618 led engelskmennene fullstendig nederlag i de trefninger som ble utkjempet, da de forsøkte å fordrive hollenderne fra Spitsbergen. Det endte med at flere britiske skip ble plyndret.

Det kom så til forlik, og året etter, i 1619, ble kysten med havner delt mellom de forskjellige nasjoner. Engelskmennene tok Hornsund, Bellsund, Isfjorden og Magdalenasfjorden. Hollenderne fikk Amsterdamøya, dansker og nordmenn Danskeøya og hamburgere Hamburgerfjorden. Spaniere, biskayere og franskmenn fikk landstasjoner på nordkysten. De fleste av disse steder var allerede på forhånd tatt i besittelse, så forliket var å betrakte som en bekreftelse på at bruksretten ville bli respektert.

Dette forlik skaffet noenlunde ordnede forhold med hensyn til landstasjoner. Det var imidlertid andre uoverensstemmelser som førte til stridigheter, og hvalfangerne gikk hardt fram mot hverandre.

Av engelske hvalfangere var de privilegert som ble sendt ut av Londonselskapet, Muscovy Company. Hvalfangere fra andre engelske byer, Hull og Yarmouth, ble også lokket til Spitsbergen av den mengde hval som fantes der. Men Londonkompaniets hvalfangere fordrev dem og ødela deres båter og kokerier. Etter klage fra Muscovy Company forbød den engelske regjering de andre selskaper å fange ved Spitsbergen, men de tok ikke hensyn til forbudet, og drev fangst der år etter år med godt utbytte. Dette førte til at forholdet mellom engelske fangstselskaper ble stadig mer tilspisset, og i noen tid var dette fiendskap om mulig bitrere enn det som hersket mellom hvalfangere av forskjellige nasjoner. Det kom tilslutt til åpen kamp i en av fjordene, og det var mange drepte på begge sider. Da engelskmennene endelig kom så langt at de fant å burde tolerere hverandre, holdt hvalfangsten ved kysten på å ebbe ut.

Den internasjonale rivalisering fortsatte likeledes uforminsket, og retten var fremdeles et spørsmål om makt.

Således ble hvalfangere fra spansk Biskaya jaget bort to år i trekk av engelskmenn, etter at de var blitt tvunget til å avlevere fangst og fangstredskaper. Det samme var tilfelle med hvalfangere fra Dunkerque, og herover ble de så forbitret at de slo seg på kaperi (sjørøveri),

og var i lange tider en plage for hvalfangere og andre sjøfarende i nordlige farvann. Christian 4. sendte årlig eskadre til Nordhavet for å holde dette rent for sjørøvere.

Etterhånden avtok hvalfangsten i fjordene og sundene, og fra omkring år 1640 ble den drevet mest i åpen sjø og i dravis. Landstasjonene fikk etter hvert betydning bare som opplagsplasser, og det forelå ikke lenger grunn til strid om fangstplassene.

Den dansk-norske regjering hevdet som nevnt overhøyhetsrett over de nordlige farvann, og hvalfangere som ble påtruffet der av regjeringens orlogsfartøy, og som ikke kunne legitimere sin rett til å oppholde seg der, ble beslaglagt. Etter langvarige forhandlinger med de interesserte nasjoner måtte imidlertid regjeringen i København lempe på sine krav om retten til fangst og fiske i det åpne hav, og en gikk etter hvert over til å fastsette territorialgrenser som det var forbudt fremmede og ikke-privilegerte undersåtter å overskride under fangst og fiske.

De første grenser ble fastsatt i 1631 for hvalfangst og fiske ved Island. Britiske undersåtter fikk her tillatelse til å drive hvalfangst og fiske utenfor en avstand av 4 sjømil fra Island og tilliggende øyer, og andre nasjoner utenfor en avstand av 6 mil. I 1634 ble de samme bestemmelser også gjort gjeldende for Færøyane. I 1682 ble bestemmelsene endret derhen at hvalfangst og fiske utenfor 4-mils grensen ble frigjort for alle uten unntagelse.

For Spitsbergens vedkommende ble territorialgrensen satt til 10 mil ved bestemmelser gitt av den norsk-danske regjering i 1643 og 1651. En tilsvarende bestemmelse om hvalfangst ved Finnmark ble gitt i 1692.

Hollenderne var de første som måtte søke hvalen i åpen sjø. De drev fangst med adskillig flere skip enn engelskmennene, og deres fangstplasser i fjordene og sundene ble av den grunn sterkt beskattet. Engelskmennenes fangstplasser ga bra utbytte ennå noen år, men etter at fangsten i åpen sjø ble drevet med flere hundre hollandske skuter, kom det lite hval inn til kysten.

Omkring 1650 opphørte også den engelske fjordfangst, og bare ett eller to skip holdt det gående i ennå noen år framover. Den overveiende del av den hvalolje som England trengte, ble skaffet av hollandske hvalfangere som fortsatte fangsten i åpen sjø der nord ennå i over hundre år.

Men fremdeles var det ikke fred på Spitsbergen. Krigen i Europa strakte den gang som

Bellsund (Ingeborg-fjell – van Keulen-fjorden).

Foto: Norsk Polarinstitutt.

nå sin brutale arm helt nord mot verdens yttergrense. Franske fregatter plyndret og senket engelske, hollandske og danske fangstskuter.

I året 1693 gikk således fire franske orlogsskip på tokt til Spitsbergen. De gjorde adskillige erobringer i Magdalenafjorden og i Sydgat, og to av dem forfulgte ni hollandske skuter til Treurenberg Bay på nordkysten, hvor orlogsskipene fant seg stillet overfor 45 hollandske fangstskuter. Hollenderne nektet å overgi seg og ville forsvare sine skuter. Etter en heftig kamp kapret franskmennene 13 skuter, hvorefter de øvrige flyktet til havs. De to orlogsskip som opererte på vestkysten kapret 15 hollandske hvalfangstskuter i flere trefninger.

Franskmennene fortsatte ennå i flere år å angripe og kapre engelske og hollandske hvalfangere. Særlig var de virksomme etter år 1700 da isforholdene ved sørkysten av Spitsbergen ble gunstige for hvalfangst der i noen år, slik at en stor fangstflåte søkte til disse farvann. Hollenderne hadde således i året 1701 over 200 skuter som drev fangst der.

Gjennom hele det 18. århundre ble det drevet hvalfangst i Spitsbergen-farvannet, og enkelte år også i fjordene. Etter 1820 anser en fangsten av grønlandshval ved Spitsbergen for opphørt.

Hvalfangsten foregikk utelukkende om sommeren. I løpet av september måned forlot hvalfangerne Spitsbergen. Ingen kunne tenke seg å overvintre i et land hvor sommer og vinter var så sterke motsetninger. Det stod redsel av polarnatten, av dens mørke, dens kulde, snøstormer og ville dyr.

Men etter at engelskmennene hadde lidt nederlag i 1618, ønsket Muscovy Company å holde et vaktmannskap på Spitsbergen om vinteren. Det ble gjennom den russiske tsar oppnådd tillatelse til å engasjere lapper, da en mente disse ville kunne klare den strenge kulde. Det førte imidlertid ikke til noe, og heller ikke det forsøk som ble gjort på å hverve frivillige engelskmenn.

Som et siste desperat forsøk lovte en noen dødsdømte forbrytere benådning og stor belønning hvis de ville tilbringe et helt år på Spitsbergen. De ble også sendt dit nord, men da høsten kom og de skulle etterlates sviktet motet dem. Slik redsel stod det av polarnatten, at de foretrakk å bli hengt i England framfor å overvintre.

Historien forteller imidlertid at de ble benådet da de kom hjem.

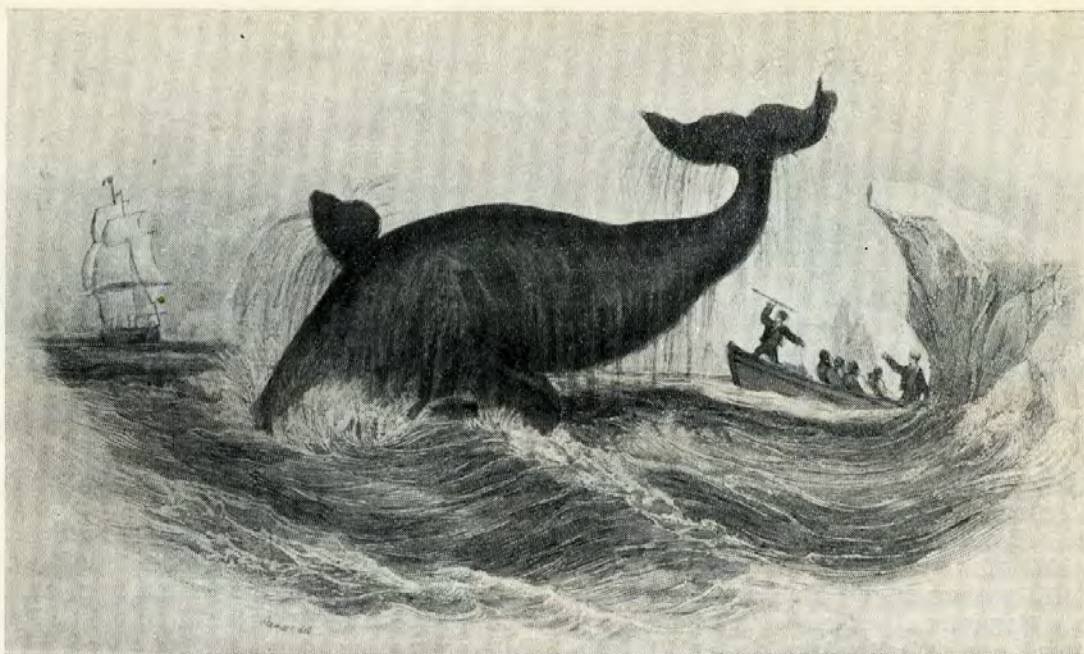
Det ble ikke gjort ytterligere forsøk på frivillig overvintring. Men 12 år senere, i 1629, måtte et engelsk fartøy redde seg unna isen, og forlot 9 mann som var på reinjakt i en bukt i Isfjorden. Alle omkom, og deres lik ble funnet året etter delvis oppspist av villdyr.

Historien beretter at den samme kaptein måtte forlate 8 mann under lignende omstendigheter året etter. De ble meget fortvilet da de oppdaget at deres skip hadde forlatt dem, og de mente de hadde ikke annet å se fram til en en grusom død. Men de var fornuftige mennesker som ikke ga seg over i fortvilelse. De rodde til Bellsund og tok inn i en hvalstasjon der, og drev jakt på rein og hvalross. Deres kjøttforråd var imidlertid meget begrenset, og for ikke å risikere å bli matløse i mørketiden, holdt de to fastedager i uken.

Da vinteren satte inn for alvor, ble de melankolske og beklaget sin triste skjebne. Kulden ble meget streng om vinteren, og de led adskillig av forfrysninger. Men da solen vendte tilbake, våknet deres livsmot, og de kom alle vel fra denne ufrivillige overvintring. Det villdyr som de fryktet mest, isbjørnen, ble deres redning. Det gikk nemlig et stort bjørnetrekk forbi stasjonen, og av over 40 bjørner som de så, klarte de å nedlegge 7 stykker i mars måned.

To år senere inntraff begivenheter som gjorde det ønskelig for det hollandske hvalfangstelskap å holde vaktmannskap ved etablisementet i vinterhalvåret. Årsaken var at hollenderne hadde jaget bort biskayere som innfant seg på fangstfeltet i 1631 og 1632. Biskayerne ble så forbitret at de seilte til Jan Mayen, hvor de plyndret og ødela en hollandsk landstasjon. Av frykt for ytterligere plyndringer ble et vaktmannskap plassert på Jan Mayen og et i Smeerenburg høsten 1633, hver på 7 mann som hadde meldt seg frivillig. Frykten for polarnatten var fremdeles levende, men de åtte engelskmenn som hadde overvintret ufrivillig hadde bevist at overvintring var gjennomførlig.

De som overvintret på Jan Mayen døde alle av skjørbuk, mens overvintrerne i Smeerenburg holdt seg friske hele tiden. De skaffet seg rikelig med ferskt kjøtt ved jakturer hele vinteren gjennom og samlet skjørbuktur til daglig bruk

Harpunereren hadde sin plass forut

(Etter «The Naturalist's Library» 1837).

i husholdningen. De hadde alltid for øyet at stasjonen kunne bli angrepet, og holdt vakt dag og natt. Da fangstskutene kom tilbake våren 1634, var de alle friske og sunne.

Etter denne vellykte overvintring var det ikke vanskelig å skaffe nytt vaktmannskap til stasjonen i Smeerenburg året etter. Disse var imidlertid uten moralsk disiplin, og de døde alle. Ved utgangen av februar 1635 var bare fire av dem i live, men de var da så dårlige av skjorbuk, at de lå på hyttegulvet ute av stand til å røre seg.

Denne overvintring synes å være den siste som ble prøvd før russiske fangstmenn kom dit nesten hundre år senere.

Det var ved denne tid at hvalfangerbyen Smeerenburg på Amsterdamøya hadde sin blomstring. Ved sesongens begynnelse innfant fangstskutene seg og gikk til ankers utenfor kokeriene, hvor de lå med utsvingte fangstbåter ferdig til å angripe hval som måtte vise seg. Smeerenburg var nemlig ikke bare en havn for trankokeriene, men også en av de beste fangstplasser ved kysten.

En sommerscene i Smeerenburgs velmaktstid må ha fortonet seg meget livlig. I havnen 200—300 skip med 12 000—15 000 manns besetning. — Hundreder av fangstbåter ute mellom hvalene, hvor rop og skrik og hvalblåst fyller luften. I land rekker av hus, butikker, bakerier, verksteder, drikkesjapper og et yrende liv av hvalfangere, håndverkere, kjøpmenn og jøglere, og en savnet heller ikke det kvinnelige innslag i dette hektiske liv i den arktiske sommers evige dag.

Midt i dette bybilde løftet et kirketårn sine spir mot himlen, og ute på neset stod fortet med sine kanoner som en taus trussel mot enhver usurpator.

Over hele dette sceneri av menneskelig virksomhet veltet røken fra de talløse trankokerier.

Da hvalen fortrakk fra kysten, forfalt Smeerenburg like hurtig som den var vokset opp. De store kjeler for trankokeriene ble ført bort, og et halvt århundre senere var det ikke stort annet å se enn haugene hvor kokeriene hadde stått og en del graver.

I over hundre og femti år ble det drevet fangst på grønlandshval før bestanden ble redusert så sterkt at fangsten ble ulønnsom. Det ble også fanget finnhval og narhval, men det var grønlandshvalen som var den dominerende og som fangsten var basert på.

Grønlandshvalen er en bardehval som kan bli inntil 20 meter lang. Vekten av en voksen hval anslåes fra 80.000 til 100.000 kilo.

Fangsten foregikk fra robåter med 6 manns besetning, en harpuner, en styrmann, en linemann og tre roere. Harpunereren hadde sin plass forut, og hans våpen var 3 harpuner og 3 lanser.

Straks en hval viste seg, rodde båten hurtigst mulig etter den. Harpunereren stod klar, og på tre-fire meters avstand kastet han harpunen i ryggen på hvalen. Nu ble det livlig. Hvalen dukket hurtig, og tre-fire meter line løp ut i sekundet, og linemannen hadde full hyre med å øse vann over linen etter som den løp ut over båttriipa, og måtte være klar til å kappe den i tilfelle den skulle komme i beknip. Var tusen meter line løpt ut, varte det ikke lenge før hvalen kom opp for å puste.

En annen båt kom til med sine liner, og hvalen fikk nok en harpun i seg. Det samme gjentok seg, hvalen satte ned, men denne gang ikke så dypt. Når den viste seg igjen, ble den angrepet med lansene og omsider drept.

Hvalfangstens historie har vært rik på eventyr. Ofte ble båtene knust under fangsten når hvalen i forsøk på å unnslippe sine forfølgere pisket

havet med sin veldige hale. Fartøylene led ofte skipbrudd i drivisen, og besetningene måtte foreta eventyrlige båtferder med utallige lidelser som følge av sult og kulde.

Hvalfangerne hadde ingen interesse av Spitsbergens pelsdyr. Deres virksomhet hørte sammen til, og på den årstid er pelsskinn ganske uten verdi.

Foruten hval ble det også fanget hvalross og drevet jakt på rein, mens jakt på isbjørn var mer tilfeldig. Polarrev blir nevnt første gang etter den ufrivillige overvintring da den ble fanget vesentlig for kjøttets skyld.

Pelsdyrfangsten ble innledet av russere som kom fra traktene omkring Kvitehavet hvor de var godt vant til det arktiske klima. Det har vært antatt at russerne skulle ha kjent Spitsbergen lenge før hvalfangsttiden, og at de kalte landet Grumant. Det foreligger imidlertid ingen beretninger som støtter en slik antakelse, og navnet Grumant er en russisk omdannelse av det norske ord Grønland.

En mener russerne er blitt oppmerksom på landets fangstmuligheter gjennom engelske og hollandske hvalfangere, og muligens også gjennom de tidligere forsøk som ble gjort på overvintring. De kom til landet mellom årene 1715 og 1720 for å fange kvitfisk, hvalross, sel, rev, bjørn og rein.

De kom vanligvis i juni måned i de såkalte lodjer, små tremastede skuter og drev sommerfangst på kvitfisk og hvalross. Hvis hensikten var overvintring, ble lodjen enten trukket på land eller fortøyd i en sikker havn. Mange ekspedisjoner ble også ført til vinterstasjonene, hvor etter fangstfartøyet returnerte hjem for å komme tilbake året etter, eventuelt med avløsningsmannskaper.

Gjennom mange år ble slike ekspedisjoner utrustet av Solovetski-klostret i Kvitsjøen og av det russiske Kvitsjøkompaniet, men også russiske kjøpmenn i guvernementet Arkangel sendte gjennom mange år ekspedisjoner til Spitsbergen.

Russiske pelsjegere var allerede 150 år tidligere trengt nordover Sibir og kystene ved Beringstredet, hvorfra de i første halvdel av det 18. århundre satte over Beringstredet til Aleuterne og nordover Alaskas kyster. Deres opptreden på Spitsbergen i begynnelsen av det 18. århundre kan derfor betraktes som en fortsettelse av deres dristige søken etter nye fangstområder.

Det er lite vi ennå vet om russernes fangstvirksomhet på Spitsbergen. Fangstfolkene var for de flestes vedkommende sannsynligvis uvitende folk uten evner til å berette om sine iakttagelser. De bidro derfor lite til å utvide kjennskapet til Spitsbergens geografi og naturhistorie.

I hvert fangstterreng bygde de en eller to større hytter av tømmer som ble ført med fra Russland, og et større antall småhytter inntil flere mil fra hovedhyttene, beregnet til kortere opphold i fangsttiden.

Det var aldri mange vinterekspedisjoner samtidig, men det var så vidt en vet årlige ekspedisjoner gjennom hele den russiske fangstperiode.

Forholdet mellom hvalfangerne og russerne var ikke alltid det beste, skjønt de hadde liten forbindelse med hverandre. Hvalfangsten ved kysten var ved den tid på det nærmeste opphørt, men adskillige skuter besøkte Spitsbergen, særlig ved begynnelsen og ved slutten av fangstsesongen når skutene seilte ut eller møttes for å seile hjem under beskyttelse av utsendte eskorteskipp i de urolige tider som hersket i det 17. og begynnelsen av det 18. århundre.

Således klager en russisk ekspedisjonsleder til tsaren over en engelsk hvalfangst-skipper som sammen med en del av sitt mannskap hadde plyndret deres fangsthytte mens de var fraværende. Engelskmennene nektet å tilbakelevere de stjålne saker da russerne innfant seg, og åpnet i stedet ild mot dem, som russerne besvarte, hvorved en russer og en engelskmann ble drept.

En av de tidligste ekspedisjoner hvis historie er kjent, gikk til Spitsbergen i 1743 for å fange kvitfisk og hvalross. Det var en sommerekspedisjon, og hensikten var å vende tilbake i september samme år. Ekspedisjonen ble utrustet av kjøpmenn i Mesen (guvernementet Arkangel), og fartøyet hadde 14 manns besetning. Hensikten var å reise til vestkysten av Spitsbergen, men en storm drev skipet til sydøst-kysten hvor det ble innesluttet av is. Da en fryktet for at fartøyet kunne bli knust i isen, ble det besluttet at styrmannen (Alexis Himkov) med tre mann skulle forsøke å nå land for å oppsøke en russisk fangststasjon som var blitt bygget noen år tidligere på en av øyene i nærheten. Etter en farlig båtfart kom de til land og fant også den søkte stasjon som var meget forfallen. Huset var 12 meter langt og 6 meter bredt, og hadde en forstue på 4 x 4 meter. De tilbragte natten i huset, og om morgenen fant de til sin forskrekkelse at stormen hadde sopt havet rent for is, og at fartøyet var forsvunnet. En hørte aldri mer til fartøy og folk, og det er derfor sannsynlig at fartøyet er blitt knust av isen, og at resten av mannskapet er omkommet. De måtte slå seg til på det sted de var kommet, og levde her i seks år.

De hadde med seg i båten en kniv, en øks, en kjel, et fyrtøy og knusk, et gevær og ammunisjon til 12 skudd, tyve pund mel og litt tobakk. Med disse hjelpemidler begynte de sin nye tilværelse. Huset ble satt i stand så godt det lot seg gjøre. Deres 12 skudd skaffet dem like mange rein, men dermed var også geværet uten nytte. De samlet drivved på stranden, og fant på plankerester av et forlist fartøy en jernkrok og noen lange spiker. Etter mange fruktesløse forsøk lyktes det å lage en lancespiss av jernkroken som ble festet til en lang stokk med reinskinnsremmer. Med denne angrep de en isbjørn som det lyktes dem å avlive etter en langvarig og farlig kamp. Av bjørnesenene fikk de streng til buer, og av spiker og jernbiter som ble funnet på drivveden, laget de pilespisser. Med buene klarte de under deres seks-årige opphold å felle 250 rein.

Klær ble sydd av skinn med reinsener som tråd. Nåler laget de av spiker som ble funnet på drivveden.

Bjørnejakt prøvde de å unngå etter den farlige kamp de hadde med den første bjørn. Men bjørnene ble meget nærgående og trengte inn i huset til dem uten allikevel å gå til angrep eller ville la seg skremme bort. Noen av disse ble angrepet og ti stykker nedlagt.

Lampe ble laget av leir som de fant på øya, og veker av lerret og tauverk som ble funnet sammen med drivveden. De brente reinsdyrfett til belysning, men i den første lampen trakk fettete seg gjennom leiren. De laget da en ny lampe som ble brent og i glødende tilstand dypet i en deig av mel. Eksperimentet ble vellykket, og de sparte resten av melet til framtidige lamper.

En diett av rått reinkjøtt og reveblod ble funnet å være et utmerket middel mot skjorbuk.

Ved stadig arbeid og adskillig omtenkksomhet lyktes det dem å holde den verste nød på avstand. Men i lengden ble det vanskelig å holde motet oppe. Det ene år gikk etter det annet, sommer og vinter vekslet uten håp om redning. Den sjette vinter døde en av dem, angivelig fordi han ikke drakk reveblod.

Men endelig kom befrielsen etter seks års fangenskap. Den 15. august 1749 fikk de øye på et fartøy og ga seg tilkjenne ved å brenne bål. Det var en russisk lodje som tok de tre overlevende til Arkangel, hvorfra de senere ble ført videre i sine skinnklær til Tsaren. Deres historie ble nedskrevet av et medlem av det Keiserlige Akademi i St. Petersburg og er således blitt kjent.

I 1780 besøkte en engelsk lege av svensk herkomst som fulgte fangstskuten «The Rising Sun», en russisk fangststasjon i nærheten av Smeerenburg sammen med skutens fører. Han gir følgende skildring av besøket: Huset betod av to store rum, hvert på omkring 30 fot i firkant. Midt i det ene rummet var en rund ovn for brødbaking, matlaging og oppvarming av rummet. Brenslet var drivved. En skorstein ledet røken gjennom taket, men gjennom et særskilt rør kunne røken ledes til et mindre rum for å røke kjøtt, reintunger o. s. v. Langs tre sider av det forreste rummet var tre fot brede benker dekket med bjørneskinn som tjente som senger. Kapteinens og legens sengklær bestod av sammensydd kvitrevskinn, mens styrmannens, kokkens, tømmermannens og det øvrige mannskaps var laget av sauskinn.

Rummet opplystes gjennom flere glassvinduer på omkring to fot i firkant. Gulvet bestod av stampet leir. Huset var bygget av 12 tommer tykke tømmerstokker som var tett med tørr mose, og sammenføyningene var ytterligere tett med tjære og bek. Vegger og tak var innvendig glatte og rene.

Ekspedisjonen var utrustet av noen kjøpmenn i Arkangel som hvert år sendte ut et fartøy på ca. 100 tonn, med en kaptein, en skipper, lege, styrmann, tømmermann, kokk og ca. 15 mann, godt utrustet for fangst-overvintring. Fartøyet gikk fra Arkangel i mai måned og ankom til Spitsbergen i juni—juli hvor det gamle mannskap ble avløst og ført hjem sammen med fangsten.

En av de større fangststasjoner hadde russerne på Stans Forland (Edge-øya), det nåværende

De fikk sin grav i den arktiske jord.

Foto: Norsk Polarinstitutt.

Sydostlandet ved innløpet til Storfjorden. Da Keilhau som den første norske vitenskapsmann på Spitsbergen besøkte stedet i 1827 var det øde, men det hadde vært benyttet to år tidligere. Fangststasjonen bestod av to større og flere mindre hus. Fra dette sted mener en russerne trengte gradvis nordover langs vestkysten. De fulgte nordkysten østover like til Nordostlandet hvor de hadde en større stasjon i Øyfjord like nord for Hinlopenstredet.

Omkring år 1818 overvintret to lodjer ved Sydkapp, hvor det på Sydkappøya finnes levninger etter et større hus. Det ble gjort en stor fangst, 1200 hvalross og like mange kvitfisk foruten sel, bjørn og rev. På nordenden av øya ble det i 1930 funnet 13 menneskekranier som sannsynligvis stammer fra russetiden.

I Hornsund har det vært en stor hytte beregnet på 20 mann, og flere mindre hytter på begge sider av fjorden. Etter svenske oppgaver ble det i 1820 funnet halvfortærte lik av 13 mann ved den store hytte.

I Bellsund har russerne hatt en eller to hovedstasjoner med flere småstasjoner. En russelodje overvintret der i 1823.

I Isfjorden har det vært flere stasjoner, og Green Harbour var et søkt fangststed etter kvitfisk. Der døde i 1826 en russisk munk og fangstmann ved navn Ermil Starostin (eller Staratchin) som hadde overvintret på stedet i 39 år, hvorav 15 år sammenhengende. Stedet hvor hans hytte stod og hvor han skal ligge begravet er oppkalt etter ham. (Kapp Starostin).

En har også funnet levninger etter russehus på Prins Karls Forland, i Krossfjorden, Hamburgerfjorden, på fastlandet ovenfor Amsterdamsøya der en ekspedisjon overvintret omkring 1823. På nordkysten i Raudfjord, Wijdefjorden, Moselbukta og på Nordostlandet i Øyfjord like

nord for Hinlopenstredet hvor russerne hadde en større fangststasjon gjennom mange år.

At russiske fangstmenn ikke hadde å kjempe bare mot sykdom og naturkrefter tyder enkelte funn på. På en svensk ekspedisjon i 1864 ble det på Dunøyan utenfor Hornsund funnet 9 hodeskaller av russiske fangstmenn som skulle være blitt røvet og drept av et engelsk skipsmannskap som gikk ustraffet fra bloddåden.

En annen bloddåd på kysten av Spitsbergen ble oppdaget og oppklart på en merkelig måte, og forøverne funnet og straffet. Mannskapet på en lodje som kom tilbake til Arkangel, påstod at de hadde mistet sin kaptein og to mann ved Spitsbergen ved en ulykke. Dette vakte ikke noen spesiell oppmerksomhet. Men noen år senere, i 1853, fant en nordmann som levde ennå i 1867 et geværløp ved siden av en hodeskalle av et menneske. Geværløpet var fullt av inskripsjoner som var risset inn i det, og som fortalte at eieren sammen med to mann var blitt tvunget i land på øya av sitt mannskap. De to var død før innreisningen av meddelelsen var ferdig. Denne merkelige journal var avsluttet 3. mars. Nordmannen som fant geværløpet overleverte det til myndighetene. Forbrytelsen ble oppdaget, og forøverne sendt til Sibir.

Også på Bjørnøya har russiske fangstfolk hatt tilhold, og navn som Russ-elva og Russe-havna minner om deres opphold der. Ved midten av forrige århundre var det bare tomtene igjen etter to formodede russestasjoner på øya samt adskillige graver.

I Kvalrossfjæra på østsiden av Nordhavna fant ishavsskipper Sivert Tobiesen i 1865 skjeletter av 14 mennesker samt en del småsaker (et ildstål, en knivslire, stykker av sko og klær) kastet sammen i en liten steinur. Omstendighetene omkring funnet tyder på at en blodig udåd har funnet sted.

I begynnelsen av det 19. århundre avtok den russiske fangstvirksomhet på Spitsbergen. Den

siste kjente ekspedisjon overvintret på nordkysten i Lille Røde Bay i Breibogen i 1852—53. Av 18 deltagere skulle bare 6 komme fra overvinteringen med livet.

Det var skjærbuk som krevde de fleste offer blandt russerne, en sykdom hvis opprinnelse var ukjent den gang. Religiøs overtro og fatalisme økte skjærbukens ofre, og det ble utspilt talløse tragedier i de små hytter i de lange polarnetter. Hundreder av graver fra denne tid vitner om den kamp russiske fangstmenn førte mot sykdom og overtro. Russernes fangstveger på Spitsbergen er merket med deres graver.

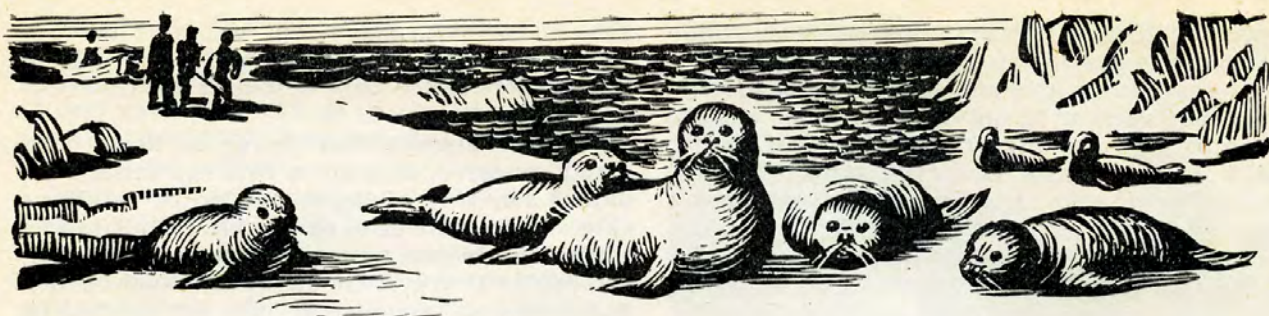
Russerne drev sin fangstvirksomhet på Spitsbergen ganske alene, og deres opptreden der ble ikke tillagt noen politisk betydning av den norsk-danske regjering. Spitsbergen tapte også sin betydning som fangstplass i løpet av det 18. århundre, da hvalbestanden tok sterkt av. I denne tid ble oppmerksomheten rettet mot Grønland, både på grunn av dette lands voksende økonomiske betydning, og på grunn av det misjonsarbeid som ble tatt opp blant den innfødte befolkning. Den gamle oppfatning av Grønland og Spitsbergen som en geografisk enhet måtte i annen halvdel av det 18. århundre gi plass for den nåværende oppfatning. Interessen for de to land kunne ikke lenger koordineres, deres skjebner ble adskilt, og den gamle høyhetsrett over landet ble glemt. Spitsbergen sank en tid inn i historisk mørke inntil norske fangstfolk i det 19. århundre, atter drog over Nordhavet til de gamle fangstplasser og tok opp den fangst-tradisjon som fedrene hadde grunnlagt århundreder tidligere.

Omkring år 1900 ble øygruppens statsrettslige stilling atter aktuell i forbindelse med de interesser som knyttet seg til utnyttelsen av de rike kullforekomster der, og det ble da ført langvarige forhandlinger gjennom flere år, før Norge endelig ble tilkjent full og uinnskrenket høyhetsrett over øygruppen.

Isfjorden.

Foto: Norsk Polarinstitut

Frivillig avgift til Selavgiftsfondet av årets fangst.

På annet sted i dette nummer bringer vi ekspedisjonssjef Johs. Sellægs redegjørelse for det møte som ble holdt her i byen for en tid siden, hvor representanter for myndighetene og de mest betydningsfulle personer ellers når det gjelder selfangstnæringen var kommet sammen for å drøfte aktuelle problemer.

På dette møte ble det som ovennevnte redegjørelse viser, foreslått overfor myndighetene å opprette et norsk selfangstråd, samt ved lov fastsette en avgift på hver fanget sel, som skal gå til opprettelse av et selavgiftsfond, hvis oppgave skal være å finansiere vitenskapelige og andre for næringen viktige og nødvendige undersøkelser.

Saken er allerede kommet så langt at Fiskeridepartementet for inneværende Storting vil fremme proposisjon om opprettelse av rådet, men det er tvilsomt om departementet klarer å få ferdig utarbeidet proposisjonen om fondet for dette Storting.

Dette synes vi er meget beklagelig, da proposisjonen burde ha vært fremmet så tidlig at avgiften kunne ha blitt innkrevd allerede av årets fangst, og således på grunn av de gode priser og forhåpentlig gode fangster ha gitt et bra startgrunnlag for fondet.

På møtet ble det av direktør Rieber og selfangstrederne Martin Karlsen og Knut Vartdal lovet ganske store beløp for gjennomføring av selmerking i inneværende sesong. Dette er vel og bra, men vi vil oppfordre alle selfangstrederne at de frivillig beregner en viss avgift pr. fanget sel av årets fangst og lar beløpet gå inn som et grunnfond for det senere lovmessig opprettede fond.

Grunnen til at vi foreslår dette, er at selfangstnæringen som de fleste andre næringer nyter godt av en høykonjunktur, og hvor nedgangen kan komme når som helst. Da vil det være av stor betydning at fondets kapital er størst mulig.

Da fondets midler skal være til støtte og videreutbygging av næringen, bør næringens folk i egen interesse gjennomføre dette forslag.

Vi skulle også anta at myndighetene er interessert i en sådan frivillig fondsavsetning og vil finne en ordning slik at avsetningen blir skattefri.

Vi ber den enkelte selfangstreder og mannskaper, samt redernes og mannskapenes organisasjoner overveie forslaget og samlet gjennomføre en slik frivillig avgiftsavståelse til et grunnfond for selavgiftsfondet allerede av årets fangst.

Selfangstens problemer. Problems of the Seal Catching Industry.

Av ekspedisjonssjef Johs. Sellæg.

Artikkelen gjengir den tale som ekspedisjonssjef Sellæg holdt i Norsk Rikskringkasting 10. januar 1950.

Selfangsten er en meget gammel næring i Norge.

Den har i de senere år vært drevet fra enkelte distrikter i Møre og Romsdal og Troms fylker hvor endel av fiskerne har lang erfaring i denne fangst.

Årene fra 1935 og til krigen begynte i 1940 var en dårlig tid for selfangst.

I krigsårene ble det ikke drevet selfangst fra Norge, og selen var derfor i disse år fredet på noen av våre viktigste fangstfelter som f. eks. Vesterisen. Våre fangstfolk anser det imidlertid tvilsomt om bestanden på dette siste felt allikevel er større enn før krigen.

Imidlertid er fangstubbyttet steget atskillig etter 1945 og utgjorde:

i 1946	68 000	sel
i 1947	130 000	»
i 1948	169 000	»
i 1949	185 000	»
i 1950	252 000	»

Stigningen i fangsten skyldes antakelig for en vesentlig del økningen i fangstflåten etter krigen. I 1946 deltok det bare 43 fartøyer i selfangsten mot 71 i 1950. Samtidig er en rekke av fartøyene blitt større og har fått bedre utstyr enn tidligere. Også utviklingen av vår selfangst på Newfoundlandsfeltene har selvsagt bidratt til å øke fangstubbyttet i de senere år.

Verdien av fangsten i 1950 kan anslås til vel 11 mill. kroner.

Den 25. og 26. oktober 1948 ble det i Oslo holdt en stor selfangstkonferanse hvor en rekke viktige problemer ble drøftet.

I år hadde selfangstkommisjonen, hvis formann er bestyrer Wollebæk, innkalt til en liknende konferanse i samarbeid med Fiskeridepartementet og Fiskeridirektoratet. Til konferansen møtte foruten kommisjonens medlemmer og representanter for myndighetene, utsendinger fra Nord-Norges Rederiforening, Tromsø Skipperforening, Arktisk Forening — Tromsø, Ålesund Skipperforening, Ålesund Rederiforening, Selfangergruppe, Assuranseforeningen Ishavet og Norsk Sjømannsforbund. Dessuten var vitenskapsmennene dr. Sivertsen, Trondheim, og magister Per Høst, Oslo, tilstede.

Bestyrer Wollebæk holdt foredrag om opprettelse av et selfangstråd. Dette spørsmål ble også drøftet på møtet i 1948, og saken har senere vært under utredning.

This article repeats a speech made by Mr. Sellæg in Norsk Rikskringkasting on January 10, 1950.

Seal catching is a very old industry in Norway.

During the last few years it has chiefly been carried on from certain districts in the Møre and Romsdal and Troms Counties where some of the fishers have long experience in this kind of hunting.

The years from 1935 until the war started in 1940 were poor years for sealing.

During the war years no sealing operations were carried out from Norway and the seal was therefore preserved in some of our most important territories such as the Vesterisen. Our seal hunters think it doubtful, however, that the herd in this part is appreciably larger than before the war.

The catch has increased considerably since 1945 though, which will be shown by the following table:

Caught in	Seals
1946	68 000
1947	130 000
1948	169 000
1949	185 000
1950	252 000

The increase in the catch is probably due mostly to the increase in the size of the sealing fleet after the war. In 1946 only 43 vessels participated in the catch as against 71 in 1950. At the same time many of the boats are larger and have better equipment than before. And the development of our sealing in the New Foundland fields has of course also helped to increase the yield in recent years.

The value of the catch in 1950 is estimated at above 11 mill. kroner.

On October 25th and 26th, 1948 a large seal catching conference was held in Oslo, where a number of important problems were discussed.

This year the Seal Catching Commission, whose foreman is Mr. Wollebæk, was called in to a similar conference with the Department of Fisheries and the Directory of Fisheries. In addition to the members of the commission and representatives of the authorities, there also came to this conference delegates from various organizations connected with the industry, besides the two technical experts Dr. Sivertsen, Trondheim, and Mag. Per Høst.

Mr. Wollebæk gave a lecture on the advisability of setting up an advisory committee for the seal catching industry. This question was also discussed at the meeting held in 1948 and the problem has later been under consideration.

Det var på møtet enstemmighet om opprettelse av et selfangstråd, som skal være et rådgivende organ for administrasjonen og bestå av representanter for næringen og for myndighetene og at rådet burde opprettes snarest mulig.

En kan derfor gå ut fra at saken vil bli forelagt for Stortinget i år.

Spørsmålet om ikke selbestanden i Vesterisen og andre felter blir overbeskattet, har vært gjenstand for megen diskusjon blant interesserte i de senere år. Fiskeridirektør Sunnanå behandlet i en interessant utredning dette problem og spørsmålet om fangstflåtens størrelse.

En rekke vitenskapelige problemer vedrørende selfangsten ble denne gang som på forrige møte drøftet inngående.

Ambassadør Bergesen holdt et foredrag om kanadiske og amerikanske synspunkter vedrørende selfangsten og selfangstundersøkelsen.

Dr. Sivertsen behandlet spørsmålet om måling av selkranier og om disse målinger kan løse spørsmålet om forekomstene av forskjellige lokalraser av grønlandssel.

Magister Per Høst framla resultatene av luftfotograferinger og merking av sel ved Newfoundland.

I tilslutning til foredraget viste han noen praktfulle bilder fra selfangsten på sistnevnte felt.

Bestyrer Wollebæk foreslo opprettelse av et fond til vitenskapelige undersøkelser vedkommende selen og anbefalte at det til dette formål ble lagt en liten avgift på hver fanget sel.

Under behandlingen av denne sak opplyste direktør Rieber, Bergen, at han ville gi kr. 10 000.— til vitenskapelige selundersøkelser i år, og også selfangstrederne Knut Vartdal og Martin Karlsen lovet å yte støtte til utsendelse av observatører til fangstfeltene.

Direktør Rieber holdt så et interessant foredrag om salgsmulighetene for produkter av selfangsten og prisene på de forskjellige skinnkvaliteter, spekk og andre selprodukter.

Den norske selfangst på Newfoundlandfeltet ble nærmere omtalt av Martin Karlsen, som uttalte at forholdet mellom de kanadiske, newfoundlandiske og norske selfangere var meget godt.

En komite som 20. januar 1950 ble nedsatt for å utrede spørsmålet om statsvraking av ishavsprodukter, har nylig avgitt sin innstilling.

Vitenskapelig assistent Toftner gjorde nærmere rede for komiteens innstilling. Komiteen har enstemmig anbefalt at offentlig innvraking av selskinn ble innført, og at det ble ansatt minst 2 vrakere i Tromsø og 2 i Ålesund.

Utgiftene ved denne vrakerordning forutsattes dekket ved en avgift på selskinn.

På møtet ble det videre opplyst at de sovjet-

At the meeting the opinion was unanimous that a committee ought to be appointed as soon as possible to act in an advisory capacity to the administration, the committee to consist of representatives both for the industry and for the authorities.

One may therefore take for granted that the case will be placed before the Storting during the present year.

The question of whether the seal herds in the Vesterisen and in other fields are not being overtaxed has been a subject under discussion among interested parties during recent years. The Director of Fisheries, Mr. Sunnanå, treated this problem in an interesting survey together with the question of the size of the sealing fleet.

A number of technical problems in connection with seal catching were taken up in detail both at this meeting and the preceding one.

The ambassador, Mr. Bergesen, gave a lecture outlining the American and Canadian points of view on seal catching and related subjects.

Dr. Sivertsen discoursed on the measuring of seal craniums and whether such measurements could solve the question of the appearance of various local races of the Greenland seal, while Mag. Per Høst showed the results of air photographing and marking of seals at Newfoundland. In connection with the lecture he also showed some excellent pictures of seal catching in this field.

Mr. Wollebæk proposed the establishment of a fund for scientific research in connection with seals and recommended that a small tax be placed on each seal caught for this purpose.

During the discussion of this matter Dir. Rieber, Bergen, said he would give kr. 10 000.— for scientific seal research this year, and also the sealing shipowners Knut Vartdal and Martin Karlsen promised to give their assistance for the sending of observers to the sealing fields.

Dir. Rieber then gave an interesting talk on the various qualities of sealskins, blubber and other seal products.

The Norwegian seal catching in the New Foundland field was more closely gone into by Mr. Martin Karlsen, who said that the relationship between Canadian, New Foundland and Norwegian seal catchers was very good.

A committee which was appointed on January 20, 1950, in order to investigate the question of government sorting of polar products, has recently sent in a report.

Technical assistant Toftner gave a more detailed account of the report. The committee had unanimously recommended the public sorting of sealskins and the appointment of at least 2 controllers in Tromsø and 2 in Ålesund.

The expenses in connection with this public sorting were supposed covered by a tax on sealskins.

At the meeting the information was further

russiske myndigheter etter krigen ikke hadde utstedt leidebrev for selfangsten i Kvitsjøen. Denne selfangst er hjemlet ved handels- og sjøfartsavtalen mellom Sovjet-Samveldet og Norge av 15. desember 1925 og konsesjonsavtalen av 26. april 1926 mellom Sovjet-Samveldet og Ålesund Rederiforenings Selfangergruppe. I de første år etter krigen oppga de sovjetrussiske myndigheter minefaren som grunn for at leidebrev ikke var blitt utstedt, men i de senere år er det ikke gitt noen begrunnelse for nektelsen. Andragen om leidebrev for selfangsten i 1951 er nå blitt sendt de sovjet-russiske myndigheter, men noe svar på dette er ennå ikke kommet.

Til slutt ble det på møtet vist en film om bruk av helikopter under fiskeriene og til andre formål i Amerika.

given out that the Soviet-Russian authorities have not issued a Letter of Safe Conduct for sealing in the Kvitsjøen after the war. Seal catching in this territory was authorized by the Trade and Sailing Agreement between the Soviet Union and Norway of December 15, 1925 and the Concession Agreement of April 26, 1926, between the Soviet Union and the Sealcatching Group of the Ålesund Shipowners Association. During the first years after the war the Soviet Russian authorities said that the Safe-Conduct could not be granted because of the mine danger, but no reason for the refusal has been given during recent years. The request for a Safe-Conduct for 1951 has now been sent to the Soviet Russian authorities, but no reply has been received so far.

At the end of the meeting a film was shown, depicting the use of helicopter during fishing, and for other purposes in America.

*Blir det rekordfangst
i år?*

Foto: Paul Roer.

Selskinn til Pelsverk.

Prisoversikt og prisutsikter.

Av direktør Paul Rieber.

Prisdannelsen for selskinn er avhengig av flere faktorer, hvorav jeg her skal nevne de viktigste:

- 1) Kvantum og sammensetning.
- 2) Muligheter for eksport.
- 3) Muligheter for import av utenlandsk pelsverk.
- 4) Motens svingninger.
- 5) Kvalitet og behandling.

Ad 1. KVANTUM OG SAMMENSETNING Whitecoats til pels.

I årene 1947-48-49 var kvantumet forholdsvis lite. Det var dengang mangel på utenlandsk pelsverk og det som ble importert ble tatt inn på kompensasjonsbasis til meget høye priser. Både whitecoats og bluebacks ble solgt innenlands til priser som lå opp i det doble av det man kunne oppnå for den utenlands. Før krigen varierte pri-

sene fra kr. 12.50 til 25.—. I 1947/49 ble Newfoundland whitecoats solgt for rundt kr. 30.— mens prisen i Norge var fra kr. 50.— til 80.—. I slutten av 1949 viste det seg imidlertid at kr. 80.— var for høyt og flere tusen skinn ble liggende usolgt på grossisthender.

I 1950 var fangsten av whitecoats stor og alt kunne ikke omsettes innenlands. Det var heller ikke lenger den interesse tilstede for whitecoats som tidligere. Det er mulig at dette tildels skyldtes moten, eller at man var gått lei whitecoaten. Jeg tror dog helst at grunnen var den at man i de første etterkrigsår bragte på markedet meget simple skinn som aldri skulle ha vært anvendt til pels. Dertil kom på markedet skinn som var mere og mindre dårlig beredt.

Hvordan det nå kan ha seg, prisene måtte i 1950 ned mot internasjonal verdi kr. 25.—/40.—.

Bluebacks.

Det er kun i de senere år at disse skinn er blitt nytt til pels i større utstrekning. Tidligere gikk de nærmest i sin helhet til garverbruk. I 1933 tok artikkelen seg for alvor opp igjen til pelsbruk. Prisen var da rundt kr. 8.—, steg i 1934 til kr. 10.—, i 1935/36 til kr. 14.—, i 1937 steg den til kr. 28.—, men falt igjen i 1938 til kr. 20.—. I 1946/47 holdt prisen seg her hjemme rundt kr. 80.— opptil 85.—. Skinnene slo godt an og i 1948 ble prisen drevet helt opp i kr. 130.—/150.—. Dette takket være nesten ingen import av utenlandsk pelsverk. Prisstigningen viste seg imidlertid å være overdrevet og mange ble liggende med skinn som i 1949 måtte selges på basis mellom kr. 60.— og 65.—. I 1950 kom prisen igjen opp i kr. 80.—/85.—.

Fangsten i 1950 nådde opp i ca. 50.000 pelskinn mot vel 45.000 i 1949 og ca. 24.000 i 1948. Utlandet var i disse år ikke kjøper til de gjeldende norske priser unntatt Sverige, som kjøpte endel i 1950. I 1949 ville Sverige også kjøpe, men endel storkjøpere som hadde lisenser, trodde at de skulle kunne trykke prisen og holdt seg avventende. Da det til slutt gikk opp for dem at de ikke klarte å trykke prisen, var praktisk talt alt solgt innenlands.

Småsel til pels

har alltid variert sterkt i pris alt etter moten og tilgangen på andre skinn, særlig da bluebacks. Artikkelen er imidlertid av underordnet betydning. Kun vil jeg nevne at den kan få betydning hvis skinnene kan leveres til naturell. Forutsetningen for at dette kan skje er:

- 1) at skinnene helst vaskes og lakesaltes ombord, i ethvert fall oppnår man intet hvis skinnene har ligget lenge ombord og spekket har begynt å renne eller oksydere.

Videre forutsettes det at

- 2) skinnene renses straks de er losset.

I denne forbindelse bør nevnes at den rensing som tildels har vært gjort i Alesund og Tromsø har vært lite tilfredsstillende. De plagg som man tildels kan se på strøket er som regel bedre egnet til å ødelegge enn å fremme interes-

sen. Det gjelder bluebacks like meget som småsel. — Vi får håpe at de nye renserier i Tromsø og på Brandal vil føre oss lenger fram.

Klappmyss.

De små hårfaste klappmys er slett ikke så værst til pels. Særlig er Sverige stor avtaker. Der går også endel i Norge. Den eneste skyggeside ved dette er at mindre seriøse firmaer selges klappmysspelser under navn av bluebacks. En uinnviet har her lett for å bli lurt. Men ikke bare det, følgen blir at prisen på ekte bluebacks blir trykket. Det heter lett at N. N. selger bluebacks for den og den lave pris, og så er det bare klappmyss eller gris. De store klappmyss «Hettakaller» bør under ingen omstendighet selges til pels. Om de med fordel kan brukes til sko nordpå tør jeg ikke si, men det er godt mulig.

Garverskinn.

Før krigen var U. S. A. vår største avtaker, men i de siste år har Amerika kjøpt fordelaktigere fra Newfoundland. Det og Canada har hatt vansker med å finne kjøpere i Europa på grunn av dollar-mangel. Derfor har Norge fått en god sjanse til å arbeide seg inn i Europa. Det ser ut til at det skal gå også i framtiden og at der kan skaffes avsetning i ethvert fall til lette skinn: whitecoats og smalls. For saddlers og klappmyss er det derimot vanskeligere. Disse to sorter har hittil funnet avsetning mest i Norge og Sverige. Vi får håpe at avsetningsmulighetene fremdeles blir til stede, men risiko er der.

Storkobber.

Så lenge prisen på kveghuder holder seg så høy som nå, kan man være nokså sikker på god avsetning.

Hvalross.

Der blir utvilsomt de beste salgsmuligheter for tunge huder. Kun synd at de små dyr også fangstes. Disse burde man frede.

Ad 2. EKSPORTMULIGHETER

Jeg kan ikke tenke meg muligheten av at eksport av selskinn skulle bli forbudt. Den eneste risiko jeg ser, er at de enkelte land skulle nekte import av norske skinn. Det ville være meget kinkigt, især for garverskinnene som vi ikke kan bruke her alle sammen. Det blir departementets sak å ta med selskinn når der avsluttes handelsavtaler med de forskjellige land.

Ad 3. MULIGHETER FOR IMPORT AV UTENLANDSK PELSVERK

Dette spørsmål berører prisene på pelssele. Nå er forholdet at man ved eksport av farmskinn får anvende en mindre del av eksportbeløpet til fri import av utenlandsk pelsverk. Det blir imidlertid så små beløp dette at behovet for utenlandsk pelsverk her hjemme ikke dekkes på langt nær. Pelseksportørene konkurrerer derfor hardt for å tilby utlendingene farmskinn til priser som

ligger atskillig under de betalte auksjonspriser. Det tap som de norske eksportører lider, tar de igjen på de importerte varer. Gjennomgående kan en si at et utenlandsk skinn som f. eks. i London koster £ 5.—, eller kr. 100,—, må utbringe i Norge kr. 200,— pluss toll etc. for at eksportøren ikke skal tape. Altså alt utenlandsk pelsverk vil fortsatt bli meget kostbart i Norge, og dertil vil der bli lite av det. Det er derfor god grunn til å anta at omsetningen av pelssell vil bli god i Norge i 1951.

Ad. 4. MOTENS VIRKNINGER

For tiden kan jeg ikke se at der skulle være noen fare. Det eneste måtte være at man kan gå lei av whitecoats, og denne fare er overhengende hvis man fortsatt vil pine ut pelskåper av skinn som egentlig skulle være solgt til garverbruk.

For de store garversel er der kanskje også en fare for at publikum ikke vil ha de grovgarvede skinn (I U.S.A. kan de for tiden ikke selges).

Ad 5. KVALITET

Det er dessverre så at mens bluebacken omtrent har samme kvalitet som i tidligere år, er whitecoaten betydelig simplere. Selv helt nyfødte unger kan ha en pels som ikke er bedre enn de simple overgang. Jeg har sett skinn av nyfødte dyr hvor underhårene allerede før fødselen må ha begynt å vokse fram. Jeg har også sett kjøttunger som under beredningen, d. v. s. ved tynn-skjæring viser selens typiske mørke flekker i huden. Det er vel sannsynlig at dette skyldes det varmere klima.

Når en ser at bluebacken som foster er dekket med grå dunhår og feller disse og får sin blueback pels før fødselen, og når man vet at det samme skjer med stenkobben, munkkobben og visstnok også ringselen, må man spørre om kanskje det samme vil bli tilfelle med whitecoaten. Nå, det vil i ethvert fall gå mange år før dette skjer.

Så meget er imidlertid sikkert, sorteringen av whitecoats må gjøres etter andre regler enn hittil. Tidligere har en kjøttunge alltid gått som prima (d. v. s. forutsatt at den ikke var undermåls av størrelse. Nå må en nok også bedømme om pelsen er fyldig nok til å passere som første sort.

Med hensyn til saddlers og klappmyss kan nevnes at enkelte partier kan komme bra ut som lær, mens andre gir lær som er urimelig sterkt ødelagt av klor. Det er vanskelig å se disse feil i rå eller saltet tilstand. Jeg kan tenke meg at skadene oppstår i visse perioder, f. eks. i paringstiden. Vi må forsøke å finne ut dette. Likeså må det finnes ut om beskadigelsen kan føres tilbake til visse felter, f. eks. til Newfoundland, Vestisen og Nordisen.

Vi var for en del år siden sterkt plaget av småsel som var angrepet av lus. Vi fant dengang ut at Kvitsjøselen og til dels Norisselen hadde disse parasitter, mens de ikke ble konstatert på skinn fra Newfoundland og Vestisen.

Det er av den største betydning at dårlige

skinn eller skinn som er dårlig beredt ikke kommer på markedet, fordi det vil føre til at interessen taper seg for artikkelen. Vi har et eklatant bevis herfor under krigen hvor svarthandlet kalv kom ut på markedet. Kåper av disse skinn var mer enn alminnelig stygge og det varte ikke lenge før kalvekåper fikk så dårlig ord på seg at selv gode kvaliteter var vanskelig å omsette.

Til slutt noen ord om prisene.

Det har vært uttalt misnøye med at der tildels har vært så store avvikelser at enkelte båter har fått mere enn andre. Det er jo beklagelig, men jeg kan ikke se at der kan gjøres stort med dette. Hvis prisene går opp under sesongen, er det bare rimelig at den skipper og fangstmann som ikke har solgt, må nyte godt av stigningen, men han må også finne seg i det motsatte hvis markedet går ned.

En annen sak er den misnøye som ofte oppstår når mere og mindre outsiders avgir bud til skipper eller mannskaper for enkelte sorter eller ber om å få skinn på hånden til priser som ligger over det gjengse prisnivå, til skade for alle parter. Det er ganske klart at en detaljist eller buntmaker kan betale en høyere pris for en enkelt sort enn grossisten som tar alle sorter. Kunne hele fangsten selges til detaljister, var kanskje saken anderledes. Men det lar seg ikke godt gjøre. Pelsgrossistenes jobb er ikke bare å fordele skinnene, han skal også få dem foredlet, finne nye markeder, nye modeller og sammen med beredere få fram nye farger. Hans arbeid for å skaffe interesse for varen og de nye ting er av største betydning. Når en detaljist kjøper la oss si 3—400 skinn, er det lite rasjonelt og muligheten for å frambringe nye ting med dem minimale. Man kan nemlig ikke sende 3—400 skinn til et berederi med ordre om å lage så og så mange skinn i den og den farge. Skinnene faller ut så forskjellig under beredningen at man bør ha store poster for å få sammensatt skinn som gir en kåpesortering.

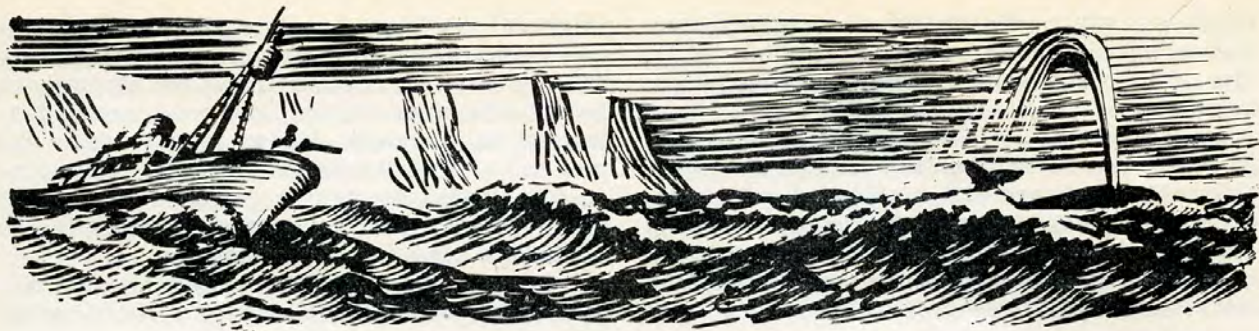
Spekk og tran:

Disse artikler er stort sett avhengig av det utenlandske marked. Prisene varierte i fjor fra kr. 1.80 til 2.60 for max. 2 %. Høyeste pris etter krigen var kr. 3.20. Verdien i dag skulle være ca. kr. 2.50 som tilsvarer en spekkpris av kr. 1.75.

Utsikter for næringen:

Den konklusjon som kan trekkes av foregående kan kanskje være optimistisk: Avsetning og priser skulle en tro blir tilfredsstillende, men om de som investerer i bransjen vil se bra resultater, er nok slett ikke så opplagt. Jeg tenker her på båteierne. De nye båter koster jo nå minst 10 ganger så meget som før krigen, reparasjoner blir svimlende høye og assuransen trekker enorme summer. En bomtur eller et mindre havari er nok til å gi rederen en lusing som kan bringe ham i gulvet.

(Selfangst, fortsatt side 30).

Nye hvalfangst- ekspedisjoner?

Det dukker fra tid til annen opp i pressen meldinger om at den ene nasjonen etter den andre skal begynne hvalfangst.

Det som frister til nystarting er naturligvis det at hvalfangsten har nytt godt av en særdeles gunstig konjunktur i etterkrigsårene, og det ser ut til at hvaloljeprisen fortsatt vil holde seg meget høy.

Når Norge med bekymring følger denne utvikling, skyldes det flere faktorer som er av den største økonomiske og sosiale betydning for vårt land.

En slik ekspansjon samsvarer også dårlig med de senere års bestrebelser på å koordinere utbygging av de frie nasjoners næringsliv under hensyntagen til hvert enkelt lands naturlige forutsetninger.

Norges naturlige forutsetninger for å drive hvalfangst behøver man ikke diskutere. Og vårt lands innsats i startingen av og utviklingen av den pelagiske hvalfangst er internasjonalt anerkjent.

Hvalfangsten har utviklet seg slik at den er blitt en meget viktig faktor i vårt lands nærings- og arbeidsliv og dens inntekter en uunnværlig del av vår nasjonal-inntekt.

Hvalfangsten er blitt en norsk spesialnæring — som andre land har utviklet sine — og det er derfor naturlig og påkrevd at Norge må gjøre hva det kan for å beskytte og bevare denne næringsgren som en varig sysselsettelses- og inntektskilde.

Det er etter norsk initiativ og iherdig internasjonalt arbeid gjennom de siste 20 år at det er gitt bestemmelser, som skal søke å bevare

New Whaling Expeditions?

From time to time there appear reports in the press to the effect that one nation after another is to engage in whaling.

What leads to new-starting is of course the fact that the whaling industry has enjoyed an exceedingly favorable market during postwar years and it looks as if the price on whale oil will continue to remain very high.

When Norway looks on this development with anxiety it is due to several factors which are of the greatest importance to our country both economically and socially.

Such an expansion harmonizes also very poorly with the efforts made during recent years to coordinate the development of the industries of the free nations, taking into consideration the natural resources of each individual country.

It is not necessary to discuss Norway's natural qualifications for engaging in the whaling industry. And our country's part in the starting and developing of pelagic whaling has been internationally acknowledged.

The development of whaling has been such that this industry has become a very important factor in our industrial and national life and the income derived from it an indispensable part of our national income.

Whaling has become a Norwegian special industry — in the same way other countries also have developed theirs — and it is therefore both natural and necessary that Norway must do all in her power to protect and maintain this industry as a permanent source of employment and income.

It is due to Norwegian initiative and energetic international efforts during the last 20 years that regulations have been passed for the

hvalbestanden i Antarktis. På en hvalfangstkonferanse som ble holdt i London under krigen (1944), ble det bestemt at fangsten for de pelagiske ekspedisjoner skulle begrenses til 16 000 blåhvalenheter.

Denne fangstbegrensning ble opprettholdt i den någjeldende internasjonale hvalfangstkonvensjon, som ble underskrevet i Washington den 2. des. 1946.

Det foreligger uttalelser fra våre hvalfangsteksperter som har fulgt og følger utviklingen nøye, om at den tillatte maksimumsfangst på 16 000 units synes å være for høy, når man tar hensyn til hvalens beskjedne regenerasjonsevne.

Fordi hvalfangstekspedisjonenes utstyr stadig blir bedre og deres antall økt, er fangstsesongens lengde stadig blitt forkortet. Således sluttet fangsten i år allerede den 9. mars, da de 16 000 units var fanget, mens fangsttidens avslutning var fastsatt til 7. april.

Fagfolkene mener at de tillatte 16 000 units kunne ha vært tatt med ca. 14 ekspedisjoner i full sesong. Og dette ville ha gitt større utbytte, da hvalen i den siste delen av sesongen er fetest og således mest verdifull. — Eller sagt på en annen måte — de 19 ekspedisjoner som fanget i 1950/51 ville i full sesong kunne ha fanget 22 000 units. Hvis således ekspedisjonenes antall skulle bli 22 som de offentliggjorte ekspansjonsplaner antyder, vil det bli 7 à 8 ekspedisjoner for meget, og da fangstlykken skifter fra år til år, kan en slik deltagelse føre til at en rekke ekspedisjoner får for lite, slik at fangsten blir ulønnsom.

At Norges tiltak innad har fulgt de samme prinsipper som har vært hevdet utad bekreftes ved at det ved endring av hvalloven (13. juli 1945) ble gjennomført en konsesjonsordning for den norske deltagelse i den pelagiske hvalfangst.

Det var naturlig at Norge etter krigen skulle gjeninnta sin gamle plass i den internasjonale hvalfangst. Men man ønsket ikke — selv om konjunkturutviklingen skulle friste til å utruste flere ekspedisjoner — å gå lenger enn

purpose of preserving the whale stock in the Antarctic. At a whaling conference held in London during the war (in 1944) it was decided that the catch of the pelagic expeditions should not exceed 16 000 blue whale units.

This catch limit was also incorporated in the International Whaling Convention now in effect, which was signed in Washington on December 2, 1946.

There have been forthcoming statements by our whaling experts, who have followed and are following developments closely, to the effect that this permitted maximum catch of 16 000 units seems to be too high, taking into consideration the small regenerative ability of the whale.

Because of the constant improvement of equipment and increase in numbers of the whaling expeditions, the duration of the catching season is steadily being shortened. Thus the present year's catching season was closed already on March 9th, when the 16 000 units had been caught, while the closing of the catching season had originally been planned to take place on April 7th.

It is the opinion of experts that the permitted 16 000 units could have been obtained with about 14 expeditions in a full season. And this would have given bigger profits, as the whale is fattest and consequently most valuable during the last part of the season. — Or said in another way — the 19 expeditions which were in operation during 1950/51 could in a full season have caught 22 000 units. If the number of expeditions should become 22 — as indicated by published plans of expansion — this would mean 7 or 8 expeditions too many, and as the catching luck varies from year to year, such a participation may have as a result that several of the expeditions will have too small a catch, making the whole expedition unprofitable.

That Norway's efforts domestically have followed the same principles as those proclaimed abroad may be seen from the fact that through a change in the Whaling Law (July 13, 1945) a concession arrangement was put through in regard to Norwegian participation in Pelagic whaling.

It was natural that after the war Norway should resume her old place in international whaling. But it was not wished — even if the development of market conditions should make it tempting to equip more expeditions — to go

forsvarlig vis a vis naturgrunnlaget og samarbeidet internasjonalt for å bevare dette.

Denne ekspansjonshindrende linje har blitt fulgt konsekvent i etterkrigsårene. Ikke bare ble det nektet konsesjon for eldre norske selskaper, som ville benytte den gunstige konjunktur til å gå inn i hvalfangsten igjen, men konsesjonsbestemmelsene ble også utvidet ved lov av 13. des. 1948 til også å omfatte bygging av flytende hvalkokeri eller innredning av skip til slikt kokeri ved norske eller utenlandske verksteder. Og for at ikke den norske konsesjonsordning for pelagisk hvalfangst skulle bli gjort illusorisk ved at norske selskaper startet hvalfangst under fremmed flagg, men med norske mannskaper, norsk utrustning o. s. v., ble det ved provisorisk anordning av 21. des. 1945 — senere avløst av lov av 24. mai 1946 — vedtatt en tilleggsbestemmelse til hvalloven, som forbyr norske selskaper, statsborgere eller innvånere av riket direkte eller indirekte å delta i eller medvirke til å fremme pelagisk hvalfangst under fremmed flagg. Denne lovendring må ses som et nødvendig supplement til den tidligere gjennomførte konsesjonsordning.

Begge er begrunnet i det norske syn at det er viktigere å bevare den pelagiske hvalfangstnæring for framtiden enn å benytte en høykonjunktur til å skaffe seg størst mulig fortjeneste uten hensyn til at naturgrunnlaget for næringen kan bli ødelagt.

Vi lever i en tid hvor flere og flere ser nødvendigheten av å samordne verdens resurser, istedet for å øde dem. Spesielt U.S.A. har i etterkrigstiden vært det ledende land i å hevde et utvidet samarbeid — økonomisk og forsvarsmessig — utover landegrensene. Og landet har i sin praktiske politikk ytet de samarbeidende frie nasjoner svære beløp for å opphjelpe landenes næringer og derigjennom bedre deres økonomi.

De norske myndigheter og hvalfangstnæringens folk vil fortsatt medvirke i det internasjonale samarbeid hva angår den pelagiske hvalfangst. Norge er klar over at det kun er herigjennom man kan sikre hvalfangstnæringen både her og i utlandet en økonomisk forsvarlig fremtid.

further than justified by the natural biological basis and by international cooperation in order to maintain this.

The policy of hindering expansion has been followed persistently during the postwar years. Not only were concessions refused to older Norwegian companies who wanted to take advantage of the high prices and reenter whaling again, but the concession regulations were extended by law of December 13, 1948 to include also the building of whaling factories or the converting of boats into such factories at Norwegian or foreign shipyards. And in order that the Norwegian concession regulations should not be made illusory by letting Norwegian companies start whaling under a foreign flag but with Norwegian crews, Norwegian equipment, etc. - a provisional amendment to the Whale Law was passed on December 21, 1945 (later replaced by law of May 21, 1946), forbidding Norwegian companies, citizens or inhabitants of the country directly or indirectly to participate or to assist in furthering pelagic whaling under a foreign flag.

This amendment to the law must be seen as a necessary supplement to the former concession arrangement. Both are motivated by the Norwegian viewpoint that it is more important to protect the pelagic whaling industry for the future than to take advantage of a period of high prices in order to obtain highest possible profits without regard to the possibility that the biological basis for the industry might be ruined.

We are living in a period when more and more people realize the necessity for a pooling of the world's resources instead of laying them waste. USA in particular has in postwar years been the leading country in proclaiming increased cooperation — economic and in military defense — beyond the boundaries of individual countries. And USA has in the policies practised placed enormous amounts at the disposal of the cooperating free nations in order to help develop the countries' industries and thereby better their economic conditions.

The Norwegian authorities and those engaged in the whaling industry will continue to participate in the international work as regards pelagic whaling. Norway sees clearly that *only* through such a course will it be possible to secure the whaling industry an economically sound future both in this country and abroad.

Oversikt over hvalfangsten på norskekysten i 1950.

Av hvalfangstinspektør Harald Østby.

Kysthvalfangsten.

Fangst av hval på Norskekysten kan deles i to slags — landstasjonsfangst og småhvalfangst.

Landstasjonsfangsten.

Fangsten fra landstasjon foregår fra fire stasjoner, nemlig :

Blomvåg ved Bergen,
Steinshamn utenfor Molde,
Hestnes på Hitra og
Skjelnan i Tromsøsundet.

Stasjonene driver med 3 hvalbåter hver og fangstsesongen varer i 6 måneder fra 20. april til 19. oktober. Fangsten drives utelukkende etter storhval. Storhvalbestanden langs kysten består av blåhval, finnhval, sei hval og knøl hval samt endel spermhval. Blå, sei og knøl forekommer meget sparsomt. Det er således finnhvalen som danner det egentlige naturgrunnlag for fangsten. Kjøttet går til folkemat og dyrefor og av spekk og bein blir det utvunnet olje.

I 1950 var fangsten :

	Blå	Finn	Sei	Knøl	Sperm	Tils.
Blomvåg	2	41	2	—	13	58
Steinshamn	1	114	1	1	6	123
Hestnes	—	96	—	—	6	102
Tromsøysund	—	90	—	7	54	151
Total	3	341	3	8	79	434

Herav ble det produsert:

Blomvåg	
Steinshamn	
Hetsnes	
Tromsøysund	

Tilsammen

Hval- olje *)	Sperm- olje f.	Formel tonn	Biff tonn	Små- kjøtt	Reve- for	I alt kjøtt
1380	644	148	66	64	63	193
4046	300	136	436	254	263	953
3601	290	256	237	211	135	583
3006	2612	—	87	78	—	165
12033	3846	540	326	607	461	1894

*) Fat à 170 kg.

En av Brødrene Brunvolds hvalbåter går ut.

Foto: Br. Brunvold.

Småhvalfangsten.

Til småhvalfangst brukes vanlige fiskefartøyer. De største fartøyer er omkring 80 fot lange med 150—200 HK motor, de minste er på 36 fot med 20 HK motor.

Fartøyene er utstyrt med kanon, harpuner, forløpere og liner, akkumulatorfjærer, vinsj samt nødvendige redskaper til opparbeiding av hvalen. Av kanoner er det flere typer, fra gamle bottlenose-kanoner, til moderne rekylkanoner på 50 og 60 m/m.

Småhval, og først og fremst vågehvalen, har tidligere leilighetsvis vært fanget langs vår kyst ved avstengning, når den søkte inn i bukter og sund. Men det var først i slutten av 1920 årene at det, p. g. a. det økte behov for hvalkjøtt til revefor, ble satt i gang en mer bevisst fangst av småhval som egen virksomhet.

Siden 1938 har det vært gjennomført en konsesjonsordning for småhvalfangsten. Konsesjonene gjelder for 1 år av gangen og antallet konsesjoner som har vært gitt, har variert noe for de forskjellige år:

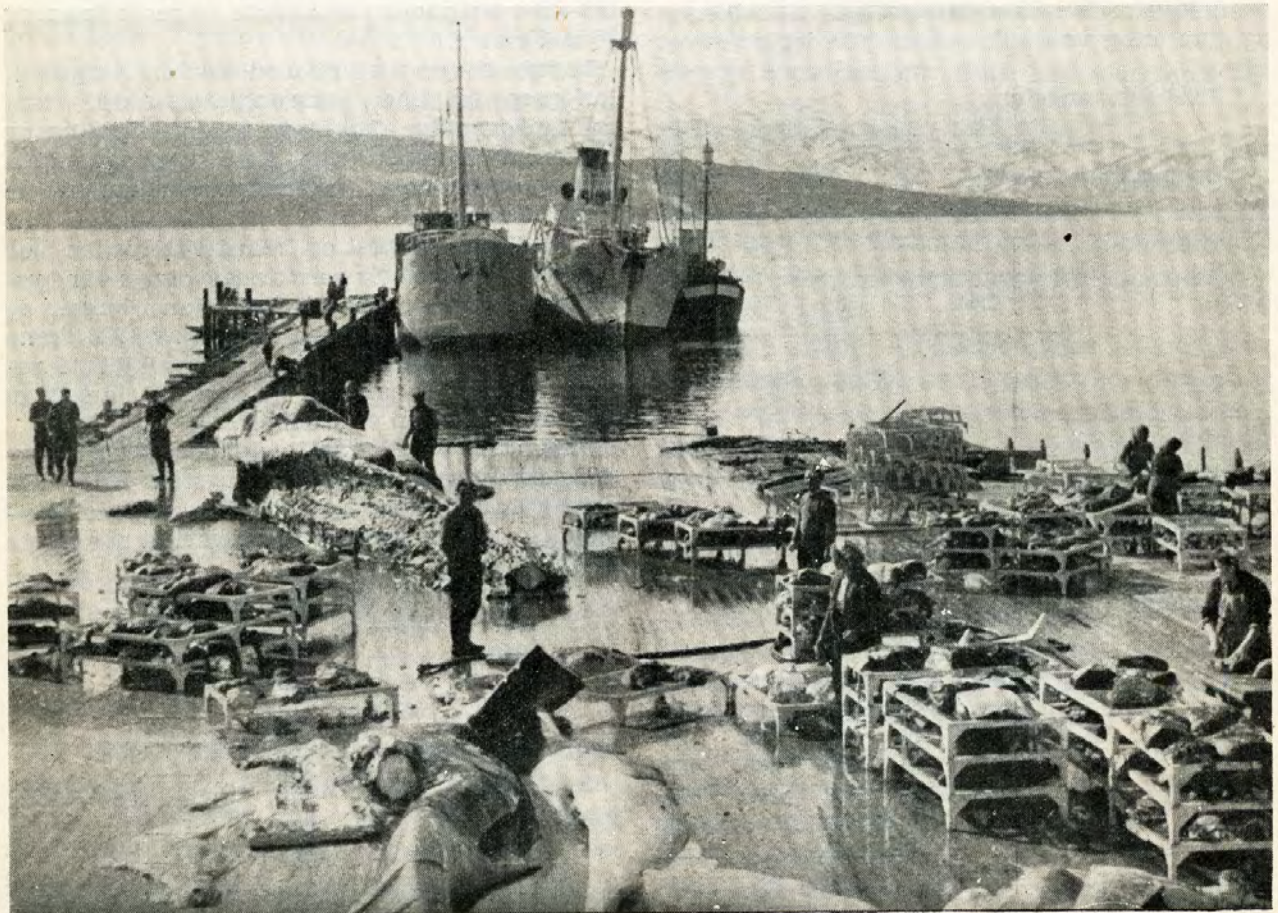
I 1938 ble det gitt 381 konsesjoner

1939	—»—	215	—»—
1940	—»—	112	—»—
1941	—»—	315	—»—
1942	—»—	356	—»—
1943	—»—	314	—»—
1944	—»—	338	—»—
1945	—»—	273	—»—
1946	—»—	298	—»—
1947	—»—	264	—»—
1948	—»—	315	—»—
1949	—»—	378	—»—
1950	—»—	301	—»—

Fra Brødrene Sæbjørnsen's landstasjon i Steinshamn. Hvalskrotten deles opp under kyndig kontroll.

Foto: S. Sæbjørnsen.

Fra Brødrene Brunvolds landstasjon i Tromsøysund. Kjøttet legges på rammer og settes inn i fryseriet.

Foto: Br. Brunvold.

Foruten vågehval blir det fanget endel bottle-nose, spekkhogger og grindhval, men det er vågehvalen som dominerer fangsten. Nedenfor er angitt fangstens geografiske fordeling.

	Våge- hval	Bottle- nose	Spekk- hogger	Grind- hval	Sum
Skagerak	10		2		12
Shetland	15	1	1		17
Vestlandet	91		4		95
Møre—Trøndelag	236	29	3	1	269
Helgeland	45				45
Vestfjorden	691		2		693
Vesterålen—Troms	135	2		9	146
Vest-Finnmark	156				156
Øst-Finnmark	64				64
Østfeltet (Barents- havet)	161				161
Bjørnøya	169				169
Spitsbergen	105	16			121
Nord-Østfeltet	107				107
1985	48	12	10	2055	

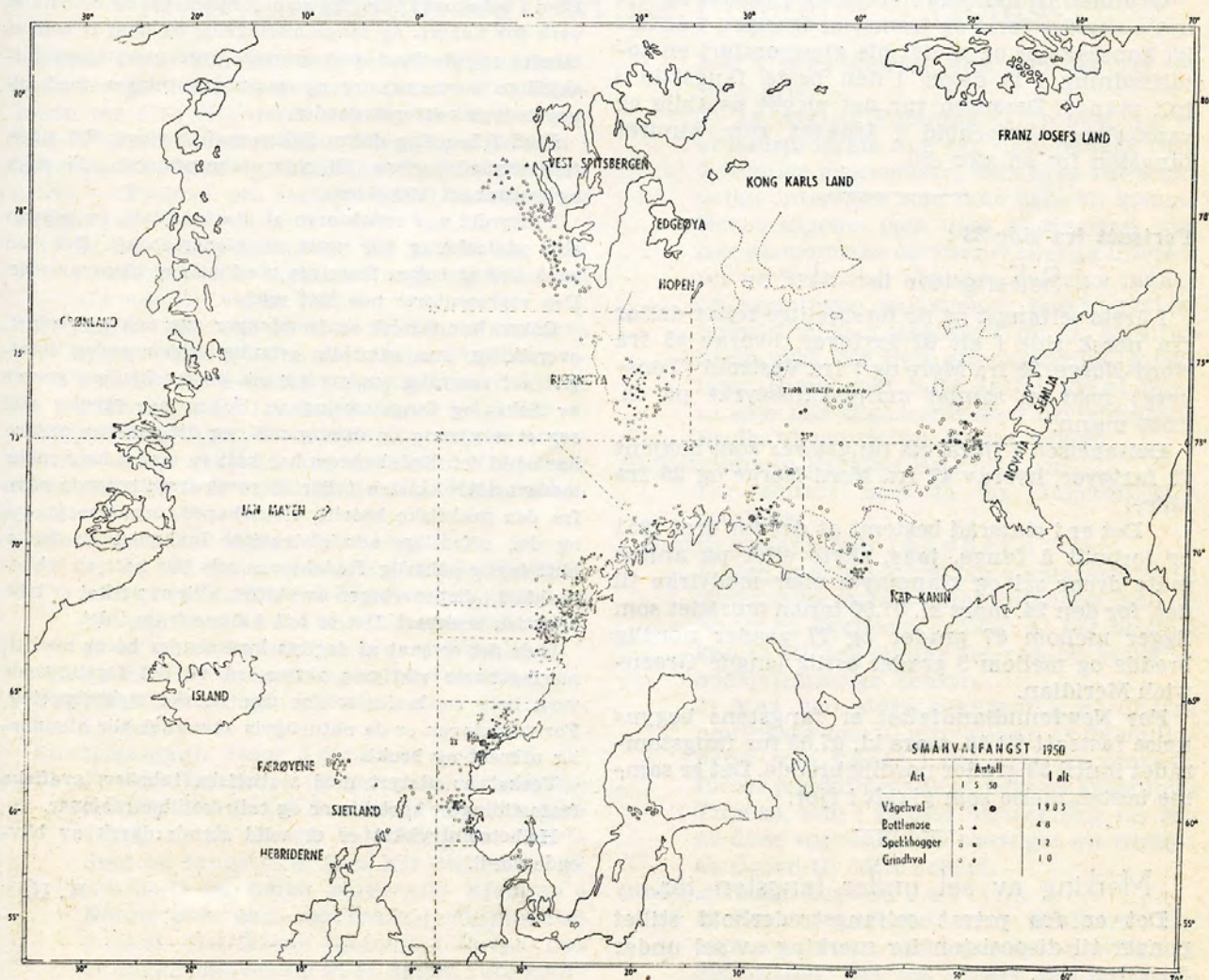

Fra Brødrene Sæbjørnsen's landstasjon i Steinshamn. — Arbeiderboligen og en av tankene.

Foto: Br. Sæbjørnsen.

Oversiktskart over småhvalfangstfeltene. Tegnene nederst til høyre angir hvalart og de fangede antall.

Foto: Fangstkontoret, Industridept.

Av etterfølgende tabell vil framgå fangstens fordeling på de forskjellige måneder :

	Våge- hval	Bottle- nose	Spekk- hogger	Grind- hval	Hval ialt
Februar	1	—	1	—	2
mars	10	—	4	—	14
april	46	2	1	—	49
mai	315	20	3	—	338
juni	799	10	2	—	811
juli	262	3	1	—	266
august	470	—	—	6	476
september	34	6	—	4	44
oktober	35	6	—	—	41
november	13	1	—	—	14
I alt	1985	48	12	10	2055

I alt ble det produsert :

2.300 tonn kjøtt, 1.000 tonn spekk.

Anslagsvis førstehandsverdi tilsammen

kr. 2.500.000.—.

Til sammenligning kan nevnes at fangsten i 1949 var :

4178 hval og produksjonen av kjøtt var 6.200 tonn.

Førstehandsverdien utgjorde kr. 8.000.000.—.

Grunnen til den store nedgang i fangst og utbytte skyldes først og fremst nedgangen i antallet konsesjoner og at det ble gjennomført en totalfredning i 14 dager i den beste fangsttid i juli måned. Dessuten var det meget ustabile og vanskelige værforhold i Ishavet som hindret fangsten for en stor del.

Fortsatt fra side 23 :

Selfangsten tar til....

I årets selfangst på de forskjellige felter deltar fra norsk side i alt 81 fartøyer, hvorav 45 fra Nord-Norge, 35 fra Møre og 1 fra Vestfold (Tønsberg) med en samlet mannskapsstyrke på ca. 2.500 mann.

Deltakelsen i fjorårets fangst var som bekjent 72 fartøyer, hvorav 47 fra Nord-Norge og 25 fra Møre.

Det er i statsråd bestemt at det for året 1951 er forbudt å fange, jage, skyte eller på annen måte drepe sel og klappmyss eller medvirke til det, før den 24. mars kl. 07.00 innen området som ligger mellom 67 grader og 77 grader nordlig bredde og mellom 5 grader østlig lengde Greenwich Meridian.

For Newfoundlandfeltet er fangstens begynnelse fastsatt til 10. mars kl. 07.00 for fangstområdet inntil 53 grader nordlig bredde. Det er samme bestemmelse som gjaldt i fjor.

Merking av sel under fangsten i år.

Det er fra privat selfangstrederhold stillet penger til disposisjon for merking av sel under fangsten i år.

Fiskeridirektoratets Havforskningsinstitutt sender to av sine konsulenter ut på sådan merking. Fiskerikonsulent Kåre Hamre skal drive merking i Vesterisen og fiskerikonsulent Birger Rasmussen skal drive på feltene ved Newfoundland.

Bakgrunnen for disse merkingsundersøkelser er frykten for at den tiltagende deltakelse i selfangsten, som delvis skyldes de siste etterkrigsårs forholdsvis høye priser på selfangstproduktene, skal desimere selfangstbestanden. For å få et arbeidsgrunnlag for de senere nærmere undersøkelser, må selstammens biologi studeres nærmere og først og fremst selens vandringer. Det er jo meget viktig å kunne få rede på om de forskjellige selstammer flytter fra det ene sel-læger til det andre og om de kanskje også flytter fra det ene felt til det andre.

Merkingsforsøkene vil kanskje gi oss beskjed om dette om få år.

Bøker :

Norsk Fiskeri- og Fangst-Håndbok.

Hovedredaktør Jan Strøm. Alb. Cammermeyers Forlag, Oslo, 1949. Bind I XVIII + 970 sider, bind II XII + 258 sider.

Bind I betegnes i forordet som et oppslags- og oversiktsverk for fiskeri- og fangstnæringene, og bind II som et mindre registerbind med oversikt over næringenes forskjellige korporasjoner og sammenslutninger med tilknyttede enkeltforetagender.

Bind I har fire deler: Saltvannsfiskeriene, 650 sider, ferskvannsfiskeriene, 50 sider, ishavsfangst, 115 sider og hvalfangst, 100 sider.

I forordet sier redaktøren at utarbeidelsen av boken i stor utstrekning har vært et pionerarbeide. Det kan også sies at boken framtrer utad som et pionerarbeide. Den representerer noe helt nytt.

Boken har samlet og framlegger systematisk ordnet, oversiktlig, men samtidig grundig, tildels endog detaljert, all vesentlig opplysning om de forskjellige grener av fiske- og fangstnæringene. Boken har således satt seg et ærgjerrig og dristig mål, og det må sies at den har nådd det. Redaksjonen har hatt en meget lang rekke medarbeidere. Listen teller de mest framtrepende navn fra den praktiske bedrift, vitenskapen, organisasjonene og den offentlige administrasjon. Innholdet er derfor blitt faglig pålitelig. Redaktøren selv har hatt en lykkelig hånd i disponeringen av stoffet, slik at verket er blitt praktisk brukbart. Det er lett å finne fram i det.

Hvis det er sant at faglige kunnskaper hører med til næringslivets viktigste aktiva, så vil det foreliggende verk bety en berikelse for den norske fiskerinæring. Forutsetningen er da naturligvis at verket blir alminnelig utbredt og brukt.

Verket er utstyrt med statistiske tabeller, grafiske framstillinger, kartskisser og tallrike illustrasjoner.

Helhetsinntrykket er et solid standardverk av blivende verdi.

K. H.

Kullproduksjonen ved de norske gruver på Svalbard i 1950.

Ved henvendelse til sekretær Green i Industri- håndverk- og skipsfartsdepartementets berg- verkskontor får vi opplyst at følgende kvanta kull ble utvunnet på Svalbard i 1950:

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S
302.000 tonn mot 387.000 tonn i 1949.

Kings Bay Kull Comp. A/S
18.741 tonn mot 14.450 tonn i 1949.

Enquete blandt de nord-norske stortingsmenn om statsstøtte til Svalbardruta og Arktisk Forening – Tromsø.

Norsk Polar-Tidende har rettet nedenforstående to spørsmål til de nord-norske stortingsmenn for å få vite deres mening om kravet om fast ruteforbindelse mellom Norge og Svalbard i skipningssesongen og søknaden fra Arktisk Forening – Tromsø, om statsstøtte til foreningens virksomhet:

- 1) Er De enig i og støtter De kravet om fast ruteforbindelse mellom Norge og Svalbard allerede fra våren 1951?
- 2) Bør det allerede på årets statsbudsjett føres opp et rimelig beløp til Arktisk Forening – Tromsø, for å støtte foreningens arbeid for å fremme vårt lands interesser i Arktis?

Nedenfor bringer vi svarene fra de stortingsmenn som har svart på henvendelsen. Vi gjengir deres navn og svar i noenlunde alfabetisk rekkefølge:

Stortingsmann Håkon Breivoll:

- 1) Ja. På grunn av den store forbindelse som er mellom Nord-Norge og Svalbard er det påkrevet at det blir fast ruteforbindelse så snart forholdene gjør det mulig.
- 2) Ja, Her trenges ingen begrunnelse.

Stortingsmann Sogurd Hamran:

- 1) Ja. 2) Ja.

Stortingsmann Aldor Ingebrigtsen:

- 1) Ja. En post- og passasjerforbindelse mellom Norge og Svalbard vil være like viktig og av samme betydning for arbeidere og fangstfolk, som har sitt virke på Svalbard og deres pårørende hjemme i Norge, som post- og passasjerforbindelse mellom distriktene hjemme i Norge. Det er derfor nødvendig at en sådan rute kom-

mer i gang snarest, slik som det var før siste krig.

2) Ja. Arktisk Forening – Tromsø, har et arbeidsprogram som tar sikte på ikke bare å fremme økonomiske, men også vitenskapelige interesser som ikke bare vil komme Norge tilgode, men også andre land som har økonomiske og vitenskapelige interesser på Svalbard. Med den erfaring mange av foreningen medlemmer har i arktiske forhold vil den ubetinget bli en verdifull hjelp også for den vitenskapelige forskning. Rimelighet taler derfor for at foreningen blir tilgodesett med bevilgning på Svalbard-budsjettet til sitt arbeid.

Stortingsmann Pærlus Bern t s e n:

Jeg slutter meg til hr. Ingebrigtsens uttalelse.

Stortingsmann Nils Jacobsen:

1) Jeg er enig i at det bør gis statsstøtte til opprettelse av fast ruteforbindelse mellom Norge og Svalbard – uten at jeg hermed kan ta stilling til når det kan bli mulig av budsjettmessige hensyn.

2) Med den store tilknytning nordnorsk næringsliv har til utnyttelsen av de muligheter som finnes i det arktiske område, finner jeg det rimelig at Arktisk Forening i Tromsø, som i så stor utstrekning tar seg av disse spørsmål blir innvilget ett tilskott av staten til dette arbeid.

Stortingsmann Ingvald Jaklin:

1) Ruteforbindelsen med Svalbard bør opptas så snart skikket båt kan stilles til disposisjon. Det må ansees absolutt nød-

vendig av hensyn til den store befolkning der oppe.

2) Regjeringen har på budsjettframlegget for terminen 1. juli 1951 — til 30. juni 1952 ført opp bidrag til Arktisk Forening, Tromsø.

Stortingsmann Arnold Johansen:

1) Ja. 2) Ja.

Stortingsmann Corn. Karlström:

1) Ja. Kan det ikke skje fra våren 1951 må det i allfall skje til neste vår, eller så snart som overhode mulig.

2) Ja. Det er utvilsomt meget viktig at foreningen får statsstøtte, for det er i høyeste grad landets interesser den skal vareta. Vi har tradisjoner å hevde og økonomiske og kulturelle interesser å ivareta i de arktiske strøk, som ingen annen nasjon.

Stortingsmann Harry Klippenvåg:

1) Ja, i likhet med den ruteordning vi hadde før krigen vil det være av stor betydning både av hensyn til turisttrafikken og til forbindelsen med Svalbard i det hele at en passasjer- og ruteforbindelse på ny etableres.

2) Når en ser på Arktisk Forenings arbeidsprogram vil det være ønskelig for å gjennomføre dette program at det over statsbudsjettet blir tilstilt midler til foreningens arbeid.

Stortingsmann Alfred Nilsen, Tromsø:

1) Ja, i likhet med den ruteordning vi hadde før krigen vil det være av stor betydning både av hensyn til turisttrafikken og til forbindelsen med Svalbard i det hele at en passasjer- og ruteforbindelse på ny etableres.

2) Når en ser på Arktisk Forenings arbeidsprogram vil det være ønskelig for å gjennomføre dette program at det over statsbudsjettet blir tilstilt midler til foreningens arbeid.

Stortingsmann Erling Norvik:

1) Ja, men kravet burde vært fremsatt tidligere om man skulle ha håp om en ordning fra våren 1951.

De nordmenn som arbeider på Svalbard har et berettiget krav på en mer bekvem ruteforbindelse med Nord-Norge.

Denne ruten har dessuten alle vilkår for å bli en sterkt søkt turistrute.

2) Det synes meget vanskelig å ta standpunkt til spørsmålet uten at foreningens konkrete arbeidsoppgaver er angitt.

Etter at regjeringens budsjettforslag for lengst er avgitt, er det vel dessuten liten mulighet for å få opp noe bidrag på det foreliggende budsjett.

Stortingsmann Johs. Olsen:

1) Ja. Ruteforbindelse med Svalbard bør opprettes under hensyntaken til de kommunikasjonsmessige vilkår som er tilstede og hensiktsmessig materiell kan skaffes.

2) Ja. Der er på budsjettet 1951/52 ført

opp en mindre bevilgning og en slik bevilgning bør føres opp hvert år av hensyn til den store betydning foreningens arbeid innebærer.

Stortingsmann K. Varmann:

1) Ja. Svalbard er Nord-Norges utpost. Alt bør gjøres for å skaffe våre folk der oppe forbindelse med Nord-Norge så stor del av året som det etter naturforholdene er mulig. Til dette trenges det fast ordnet ruteforbindelse.

2) Ja. Nødvendigheten av støtte til Arktisk Forenings arbeid er selvsinnlysende.

Stortingsmann E. Vindenes:

1) Ja. Jeg anser kravet berettiget av flere viktige hensyn, men anser det vanskelig å få opp noen statsbevilgning hertil på budsjettet 1951/52. Saken måtte i såfall vært opptatt på et tidligere tidspunkt.

2) Spørsmålet kan vanskelig besvares med ja eller nei uten nærmere kjennskap til saken. På nåværende tidspunkt antas det svært vanskelig å få opptatt noen ny utgiftspost hertil på kommende statsbudsjett.

Stortingsmann Kristoffer Grytnes:

Jeg slutter meg til hr. Vindenes's uttalelse.

Arbeiderne på Svalbard får 18-ørestillegget.

Twisten mellom Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S og selskapets arbeidere er avgjort av Arbeidsretten ved kjennelse om at arbeiderne skal få 18-øres tillegget, som vedtatt mellom hovedorganisasjonene i oktober 1950.

Arbeidsretten sier i sine domspremisser ifølge «Aftenposten» bl. a. at protokolltilførsel 2 og 3 i Lønnsnemndas kjennelse av 19. juli 1950 ikke inneholder noe forbehold mot at generelle dyrtidstillegg i Norge skal gjøres gjeldende for overenskomsten ved Store Norske, uaktet det var fullt på det rene at arbeiderne på Svalbard hadde kost og losji mot fast dagbetaling.

Det heter videre at oktoberavtalens avsnitt I om 18-øres tillegget står helt selvstendig i avtalen uten noen tilknytning til prolongasjon i avsnitt III, og at det derfor ikke er grunn til å anta at partene har ment at 18-øres tillegget bare skal gjøres gjeldende der tariffavtalen er prolongert.

Derimot er Arbeidsretten kommet til det resultat at arbeiderne ikke har krav på at tariffavtalen prolongeres, da det ikke står noe om at prolongasjoner av tariffavtaler skal være gjeldende også for Store Norske. Da indeksreguleringen etter oktoberavtalens avsnitt IV er knyttet til de tariffavtaler som skal prolongeres etter avsnitt III, kan heller ikke denne kreves gjennomført ved Store Norske.

Redningstokt med hundespann og fly i Alaska.

Av dr. philos. Kåre Rodahl.

Det traff seg slik at da jeg om morgenen den 10. januar sto i hangaren sammen med sjefen for en avdeling av 10th Rescue Squadron, oberstløytnant Strouse, og ventet på en skymaster som skulle fly oss til nordkysten av Alaska, kom en ordonans løpende fra radiatorommet med en papirlapp i hånden. Det var en radiomelding fra et av 10th Rescue's Cessna-fly ute på patrulje, og som rapporterte:

«Havarert fly observert 20 miles sydvest for Ladd Field på Tananaelven».

Sammenhengen var den at en flyger om kvelden den 9. januar, hadde gått opp med et enmotors sivilfly fra en flyplass ved Fairbanks. Etter å ha gått ned på en liten flyplass lenger vest, startet han igjen for å fly tilbake til Fairbanks. Siden hadde ingen hørt noe fra ham.

I løpet av natten ble det meldt til 10th Rescue at flyet var savnet. Ved daggry startet to flygere i en Cessna og begynte ettersøkningen i området vest for Fairbanks langs den oppgitte rute. Allerede klokken 9.20 om morgenen kom meldingen om at de hadde observert det havarerte flyet på isen.

— Vi får bruke hundene denne gangen, sa Strouse og smilte begeistret, da han hadde lest meldingen. Så ga han ordre til at et hundespann skulle seles opp og bringes inn i et Dakota-fly som sto startklart på ski utenfor hangaren sammen med slede og fire fallskjermhoppere med fullt utstyr. Dermed fikk jeg anledning til å delta i et redningstokt utenom det vanlige, for det var første gang at 10th Rescue anvendte fallskjermhunder til berging av menneskeliv.

Det ble plutselig travelt på plassen. Ordrene ekkoet fram og tilbake tvers over hangaren, fallskjermhopperne kom stormende fra sin forlegning. De hentet fallskjerm, skinnutrustning, proviant og det nødvendige utstyr. Hundene ble i all hast fraktet tvers over den store flyplassen, og på 25 minutter var de selet opp og sto tjoret langs den ene veggen inne i flyet. Så ble sleden, trugene og resten av utstyret stuert inn, og fire mann selte på seg fallskjermene over skinnklærne. 70 minutter etter at radiomeldingen kom, var vi på vingene med oberstløytnant Strouse i førersetet og fulgte elven vestover.

Bak i flyet strevde fallskjermhopperne med å gjøre alt klart til selve utspranget, mens hundene satt rolig og så på at startsnorene på fallskjermene deres ble festet til en lang stålwire som løp langs veggen i flyet bort til den åpne døren. Sleden og forskjellige pakker med soveposer, truger, proviant etc. ble forsynt med fallskjerm og slept fram til døren ferdig til å kastes ut. I mellomtiden nærmet vi oss stedet der flyet skulle være.

Fallskjermen festes på hunden.

Foto: K. Rodahl.

Foran oss fikk vi øye på Cessnaen som kretset lavt over grantoppene, og under oss så vi de rødmalte vingene på det havarerte flyet. Ved siden av det sto en mann og viftet med armene. Det kom noen korte kim fra en alarmklokke som signal til fallskjermhopperne om å gjøre seg klar. Så gjorde vi en sving og tapte høyde. Fallskjermhopperne sto etter hverandre i døråpningen. En kald gufs slo inn gjennom den åpne døren. Det var over 30 graders kulde. Et langt klokkesignal skar gjennom drønnet av motorene, og dermed forsvant tre mann gjennom døren ut i det iskalde tomrom. Startsnorene slo mot flysiden, og det blaffet i silken etter hvert som skjermene åpnet seg i luftstrømmen. Vi fulgte dem med øynene der de dalte rolig ned gjennom luften og landet i den dype snøen noen få meter bakom halen på det havarerte flyet.

Vi gjorde en runde og kom inn på nytt. Denne gang ble sleden og det øvrige utstyr lempet ut, og det var nå bare hundene og en mann igjen som skulle kastes. Klokken nærmet seg 11.

Da klar-signalet gikk for tredje gang ble det plutselig et fryktelig spektakkel inne i flyet. Hundene, som hittil hadde ligget stille på sine plasser, sprang opp og begynte å hyle og slåss så hårdtottene føk. Verst var de hundene som hadde vært kastet ut i fallskjerm før. De visste hva som skulle skje, mens nybegynnerne var apatiske og så på det hele med forundring.

Parvis ble de etter hvert slept fram til døråpningen, og da gå-signalet kom fikk de et lite puff, og dermed flagret de mot jorden. Enkelte strittet imot til det siste, andre la seg stille ned med labbene framme i dørkanten. Det var glatt på gulvet, og de karene som hadde til oppgave å kaste ut hundene, hadde tatt på seg fallskjer-

mer for sikkerhets skyld. Det kunne jo hende at de ramlet ut.

En hund hadde vridd seg ut av fallskjermsele, og måtte seles på ny, — det var veteran-tispen Sweetie. I siste liten slo hun seg vrang og nektet å nærme seg døren. En mann puffet og en dro, men like lite hjalp det, for det er krefter i de hundene. Sersjanten som skulle hoppe ut som sistemann tok til slutt hunden under armen, og dermed forsvant de begge ut gjennom døren.

Vi stupte og kretset lavt over stedet for å betrakte hundene som dalte lydløst under de hvite skjermene, mens de ivrig logret med halen. Da de tok bakken, ble enkelte stående rolig å vente, mens andre løp for livet bortover isen med fallskjermen på slep.

Så kom signalet fra bakken om at ingen var skadet og om at alt var vel. Det var liv og røre

der nede. Snøen lå ubrutt og sporløs på elven da vi kom. Nå gikk det trugespor i alle retninger i den dype snøen, der de holdt på å samle utstyret sammen. De hadde alt spent hundene foran sleden, og da vi forlot dem kunne vi såvidt skimte to parallelle striper i snøen oppetter elven. De hadde begynt på den 20 miles lange sledeturen tilbake.

De kjørte hele natten. Hundekjørerene tok tårn om å gå foran og brøyte løype i den meter-dype snøen, og neste dag kom de fram til Ladd Field med flygeren på sleden.

10th Rescue kunne dermed tilføye enda en fullført misjon til sin lange liste av bedrifter.

(Red beklager at det ved feil fra vår side var satt uriktig tittel på hr. Rodahl i vårt nr. 1/1950).

A Rescue Expedition with Dog Team and Plane in Alaska.

By dr. philos. Kåre Rodahl.

One January morning, as I was standing in the hangar together with lieut. col. Strouse, the chief of a detachment of the 10th Rescue Squadron, waiting for a skymaster which was to fly us to the north coast of Alaska, an orderly came running from the radio room with a piece of paper in his hand. It was a radio message from a 10th Rescue Cessna patrol plane, and read:

«Wrecked plane observed 20 miles southwest of Ladd Field on Tanana River».

The evening before a pilot had gone up in a one-motor civil plane from an aerodrome near Fairbanks, had landed on a small aviation field farther west and had then started again to return to Fairbanks. Since then nobody had heard anything from him.

In the night report was sent to the 10th Rescue that the plane was missing, and in the early dawn two pilots in a Cessna started the search along the route stated, and at 9.20 a.m. could report that the wrecked plane had been observed on the ice.

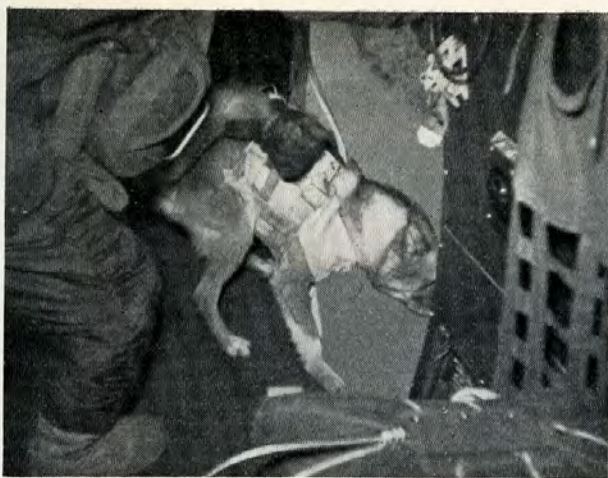
«This time we'll have to use the dogs», said Strouse with a happy grin as he read the report. He then ordered a dog team to be harnessed and brought into a Dakota plane, which stood start ready on skis outside the hangar, together with a sled and four parachute jumpers with

full equipment. In this way I got a chance to take part in a somewhat unusual rescue expedition, as it was the first time the 10th Rescue used parachute dogs for saving human life.

The field was in an uproar. Orders echoed and re-echoed across the hangar, — parachutes, furs, stores and equipment were gathered and stowed into the plane, together with the sled and snowshoes. The dogs were harnessed and tied to one of the walls inside the plane, the four men put on the parachutes on top of their fur clothes, and 70 minutes after the receipt of the radio message the plane was on the wings with lieut.col. Strouse in the pilot seat. The course was laid westerly along the river.

While we were getting nearer the spot where the wreck should be, the men were busy preparing everything for the jump. The dogs had been provided with parachutes and looked on quietly while the starting cords were fastened to a long steel wire which ran along the wall up to the open door in the plane. The sled and various packages with sleeping bags, snowshoes, provisions, etc. were fastened to parachutes and hauled to the door, ready to be thrown out.

Now we caught sight of the Cessna ahead of us, circling low over the tree tops. Below we could see the red painted wings of the wrecked plane and a man standing beside it, waving his

— — — a little push and out they went.

Foto: K. Rodahl

arms. — We made a swing and lost height. A few rings from an alarm clock signalled to the parachuters to get ready to jump — they stood lined up in the door opening, where a cold gust of air struck them, it was over 30° below freezing. A long signal cut through the noises of the motors, and three men disappeared through the door into the icy vacuum. We followed them with our eyes and saw the parachutes open and the men fall slowly downwards and land in a pile of snow a few yards behind the wrecked plane.

We made another turn and came in again, the sled and other equipment were thrown overboard, and now there remained only the dogs and one man. When the «all clear» signal was given for the third time, a terrible racket start-

ed all of a sudden inside the plane. The dogs who had so far lain quietly in their places, sprang up and began to howl and fight. The old-timers who had been thrown out in parachutes before were worst — they knew what to expect. Little by little they were pulled forward to the door-opening in pairs, and when the «go» signal was heard, they were given a little push and out they went. Some struggled until the last moment, while others lay quietly with their paws on the door edge. The floor was slippery and the men who had to throw out the dogs had also put on parachutes to be on the safe side in case they too should tumble out.

The veteran bitch «Sweetie» had wriggled out of the parachute and had to be harnessed again, but fought and struggled and absolutely refused to get near the door. Finally the sergeant who was the last man to go, took the dog under his arm and both disappeared through the opening.

We circled low over the ground and watched the dogs who were sinking slowly through the air, eagerly wagging their tails. A signal came from the field that all was well and nobody hurt. There was much excitement down there, the dogs had to be gathered and the equipment picked up. When we left, the dogs had already been harnessed before the sled and the expedition had started on the 20 miles trip back to the camp.

The trip took all night. The drivers took turns in walking ahead of the dogs to clear a track in the deep snow, and the next day they all arrived safe and sound at Ladd Field, with the pilot on the sled. The 10th Rescue had completed their mission and could add still another feat to their long list of exploits.

Ifølge en melding fra Ass. Press har oberst Bernt Balchen uttalt at det av amerikanerne er opprettet en værvarslingsstasjon på et isflak i pakkisen i Nordishavet.

Stasjonen ligger vel 300 km. nord for Alaska og skal være i «drift» året rundt.

Balchen uttalte videre at forsøkene har vist at det er praktisk mulig å stasjonere en gruppe værvarslingsfolk på en slik stasjon. Stasjonens mannskapsstyrke kommer gjennomsnittlig til å bestå av 15 mann og får sine forsyninger med C-47 (Dakota) transportfly utstyrt med ski og med glidefly og helikoptere.

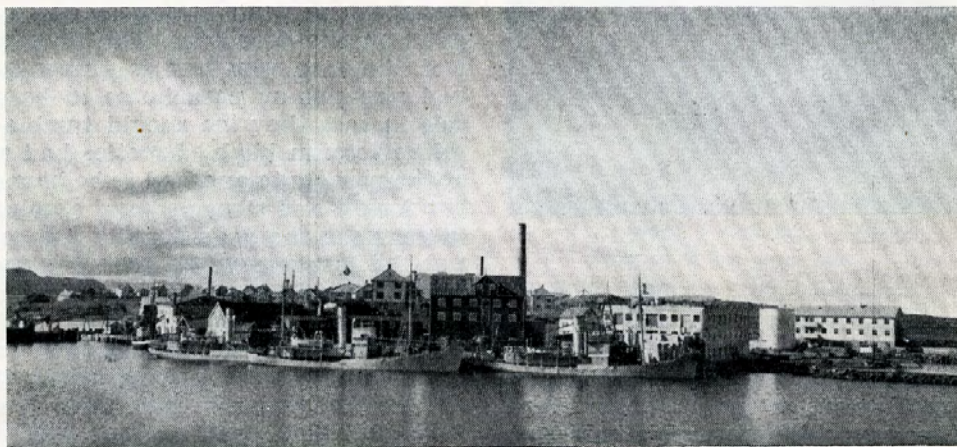
Den svenske ambassadør i Norge, professor Hans W:son Ahlmann holdt den 21. februar i år et interessant og morsomt foredrag om sitt virke som breforsker. Hans foredrag var formet som en glimtvis oversikt fra hans virke her i landet og i Arktis.

Vi har fått herr ambassadør Ahlmanns elskverdige tillatelse til å offentliggjøre foredraget, som vi bringer i vårt neste nr.

BRØDRENE SÆBJØRNSSEN ^{A/s}

KVALSTASJON og SILDOLJEFABRIKK

Postadr.: Harøy — Telefon og Telegr.adr. Steinshamna

KVALOLJE
KVALKJØTT
KVALKJØTTMJØL
KVALBEINMJØL

KVALBARDER
SILDOLJE
SILDEMJØL
REVEFORMJØL

Brødrene Brunvoll

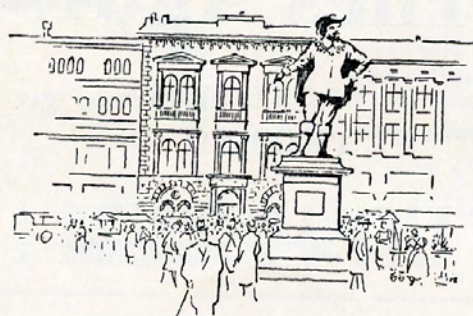
HVALSTASJON
FRYSERI OG KJØLELAGER
TELEFON: 1031 — 1064
TLG.ADR.: KVALSTASJONEN

TROMSØ

HVALOLJE SPERMOLJE
HVALKJØTTMEL HVALBARDER
HVALKJØTT HVALBENMEL

Thorolf Brunvoll

TORVGT. 8.
TLF. 33 05 63-33 05 77. — TLG.ADR.: KVALSTASJONEN
OSLO

KREDITKASSEN
Christiania Bank og Kreditkasse

*„Banken på
Torget”*

HOVEDKONTOR: TORGET 7 — OSLO

Jacob Kjøde $\frac{A}{S}$
Bergen

S/L Fiskernes Agnforsyning

HOVEDKONTOR:

TROMSØ

Kjølelager for agn:

Vadsø — Vardø — Båtsfjord — Kjøllefjord —
Honningsvåg — Havøysund — Hammerfest —
Skjærvøy — Tromsø — Svolvær — Ørnes.

Egne agnbåter. — Tillitsmenn i fiskeværerne. Telegr. adr. samtlige steder: Agnforsyning.

Telegrams «Aarsethco».

Owners of fishing vessels and sealers

- ⊗ Exporters of arctic products, sealskins, seal-oil and fish products.
- ⊗ Arranging arctic expeditions in sealers M/S «Veslekari» specially equipped for this purpose with echo-sounders.
- ⊗ Correspondence solicited.

er verdenskjent og anerkjent

Vi har levert Hundesleder, Skikjelker, Soveposer, Telter, Ryggsekker, Ski, Skibindinger, Skistaver, Støvler, Kokere etc. til Roald Amundsen, Nobile, Riiser-Larsen, Byrd, Sverdrup, Lange Koch, Polsk Spitsbergen Ekspedisjon, Norsk-Fransk Polarekspedisjon, Dansk Nordost Grønlands-ekspedisjon, Norsk-, Svensk-, Britisk Sydpolekspedisjon 1949/50, Tirich Mir ekspedisjonen 1950, samt Den Argentinske Antarktisekspedisjon 1951.

FABRIKANTER:

A S KOLBJØRN KNUTSEN & CO.
SPORT & LÆRWARE FABRIKK OSLO

TELEFONER: 83 — 323

TELEGRAMADRESSE: «CLAUS»

CLAUS ANDERSEN A.S

TROMSØ

Kjøper og selger arktiske pelsvarer

Vi har levert skinnutstyr til en rekke polarekspedisjoner

Johan Hagerup's Skibsproviantering A.S

TROMSØ

*Utrustning for arktiske ekspedisjoner
Ishavsutrustning.*

Telefoner: 307 — 825

Telegramadresse: JOHAGRUP

RIEBERS INNKJØPSKONTOR

DISP. EDV. LEIRA
ÅLESUND

Rederi for fiske- og fangstfartøyer
innkjøp av ishavsprodukter, samt alle
sorter huder og skinn.

Telefon 2122. — Privat 2809. Telegramadresse: „RIBERIUS“

Aktieselskapet

Tønsbergs Hvalfangeri

TØNSBERG

Telefoner: SENTRALBORD 1767 — Telegramadresse: HVALFANGERIET
Code: BOE og NEW BOE

Bruusgaard Kiøsteruds Skibsaksjeselskap

DRAMMEN

NORDPRODUKT

Harald Lund

BOGSTADVEIEN 15 — TELEFON 42 01 52 — 69 57 19 — OSLO

*Besorgt Ihre Einkäufe aller Arten
Robbenfelle*

ARKTISK FORENING

TROMSØ

650 medlemmer

Formann: Kjøpmann Johan Hagerup, Tromsø, T. 825
Sekretær: Gunnar Hagerup, Tromsø, T. 793

Foreningens formål: Fremme av norske interesser i Arktis

BLI MEDLEM

Brødrene Jakobsens Rederi TROMSØ

Selfangst — Fiskeri

Utleie av fartøyer til
**Arktiske og Antarktiske
Ekspedisjoner**

Rederiets berømte selfanger og ekspedisjonsfartøy «Norsel»
fotografert ved «Maudheim»

